

2268

సాహిత్యం

భూతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు: విద్యాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 3

16-1-1980

సంచిక 6

ఈ పత్రికలో

- 1) బాలసాహిత్యం-సంక్షిప్త వివరణ.
- 2) నన్నయ 'ప్రసన్నకథా వివిధార్థయక్తి'
- 3) మన సాహిత్యంలో మగువ !
- 4) కవిత్వం ఎవరికోసం ?
- 5) బొబ్బిలియుద్ధకథలో రంగారాయునిపాత్ర.
- 6) చిట్టిచీమ. (పద్య)
- 7) మార్పు. (పద్య)
- 8) గాంధారి పతిప్రతి - కుంతి పరమపతివ్రత.
- 9) బీజధ్వని. (పద్య)
- 10) 'బసవరాజు'వారి గీత పారిజాతపరిమళాలు.
- 11) ఆత్మోద్ధరణం. (పద్య)
- 12) సంక్రాంతిశోభ. (పద్య)
- 13) వామన చరిత్రలో మనచరిత్ర.
- 14) కవితాసాధన తపస్సాధన వంటిది !
- 15) శ్రీనాథుని భాష - అన్యదేశ్యములు.
- 16) ఫలితం.
- 17) గ్రంథసమాలోచన - శ్రీ దుర్గాసప్తశతి.

1-2-1980 సంచికలో ఏకవీర - ఇతివృత్త పరిశీలన, సౌందరనందము - సాహితీ తీర్థము, మామమన్నాటకము - అంగదుడు, శ్రీకృష్ణ నిర్యాణం ఒక ఎలకీ మొదలగునవి ఉంటాయి.

* 1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును *

చందా

సంవత్సరమునకు రూ 10-00.

అర్థసంవత్సరమునకు రూ 5-50.

సంక్రాంతి సంచిక

విడిప్రతి 50 పై.

★ స మా లో చ న ★

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

సంపాదకుడు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

సంపుటము 8

రాజమహేంద్రవరము 16-1-1980

సంచిక 6

బాలసాహిత్యం - సంక్షిప్త వివరణ

— రత్నశ్రీ (యస్. రాజశేఖర్, బి. ఏ.)

బాలసాహిత్యం అనగానే రెండు విషయాలు గుర్తుకు వస్తాయి. 1. బాలల కోసం పెద్దలు చేసిన రచనలు. 2. బాలలే, తమకోసం తాము వ్రాసుకున్న రచనలు.

ఆంధ్ర సాహిత్యంలో 'బాలసాహిత్యానికి' ప్రత్యేక స్థానం ఉంది. ప్రాచీన కాలం నుంచీ తెలుగుదేశంలో బాల బాలికల కోసం ఉద్దేశించబడిన సారస్వతం ప్రచారంలో ఉంది. ఆంధ్రసాహిత్యంలో ఎన్ని ప్రక్రియలున్నాయో, బాలసాహిత్యంలో కూడా అన్ని ప్రక్రియలు ఉన్నాయి. బాల సేయాలు, కథలు, కథానికలు మొదలైనవి.

బాలసాహిత్యం గురించి వ్రాసేటప్పుడు ముఖ్యంగా ఒక విషయం వ్రాయాలి. కొంతమంది రచయితలలోను, కవులలోను, 'ప్రాథమిక సాహిత్యానికి బాలసాహిత్యం 'సంగ్రహరూపం' అనే అభిప్రాయం ఉంది. ఈ అభిప్రాయం ఎంతమాత్రం నిజం కాదు. బాలసాహిత్యం ఒక విశిష్ట సాహిత్యస్వరూపం దీనికి ప్రత్యేక ప్రతిపత్తి ఉంది. శాస్త్రీయ విధానము ఉంది. సిద్ధాంత ప్రాతిపదిక ఉంది. సామాజిక ప్రయోజనం ఉంది. శాస్త్రీయ దృక్పథం ఉంది.

బాల సాహిత్యం ఎలాంటిదంటే -

బాలసాహిత్యం ఉన్నతి క వి తావాహినికి ఆటపట్టు అన్నారు శ్రీవేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు. లాలిపాటలూ, నోలపాటలూ పాడుతూ మనతల్లులే, కవితలు అల్లిఉండవచ్చు. అదే తొలి బాలసాహిత్యం.' అన్నారు బాల అన్నయ్య శ్రీ న్యాయపతి రాఘవరావుగారు.

'భావిపాయలను తీర్చిదిద్దగల మహర్షి సాధనం సురుచిరి స్వప్నాల బాలవాఙ్మయం' అన్నారు శ్రీమద్వేదూరి రామకృష్ణగారు.

'రసప్రభులందరూ ఆట, పాట, మాటలతో ఆనందంలో మునకలు వేయించేదే బాలసాహిత్య'మని మరొక రేడియో అన్నయ్య శ్రీ ఏడిచకామేశ్వర రావుగారు రన్నారు.

'మండి ఆరబోసి నట్లు, పాలు పాతబోసి నట్లు హాయిగా కనిపించే వెన్నెల బాల సాహిత్యం' అన్నారు డా॥ మిరియాల రామకృష్ణగారు.

ఆయనే, మరొక సారి ఇలా అన్నారు.

'అనుభూతిని-ఆలోచనలనీ అలవాటు చేసే బాలల ప్రపంచం బాలసాహిత్యం.'

బాల సాహిత్యమంటే బాలలకోసం వ్రాసిన సాహిత్యం, బాలల గురించి

వ్రాసిన సాహిత్యమని చెప్పుకోవాలి. 'శ్రీమద్రామాయణానికి బాలరామాయణంలాగ, మన సాహిత్యానికి బాల సాహిత్యం అమరి ఉంది' అంటున్నారు. కొందరు. ఇది ఆమోదయోగ్యమైన అభిప్రాయం కాదు.

ఇది ఎలాంటి దంటే పెద్దవాళ్ళకు, చిన్నపిల్లలకు వచ్చేనవ్యాధి ఒకటే అయితే ఇద్దరికీ ఒకమందు వాడితే సరిపోతుంది అనడంలాంటిది. ఇది ఎంత అవివేకం, ప్రాథమిక సాహిత్యాన్ని సంక్షిప్తం చేస్తే బాలసాహిత్యంనన్నం దనడం అంత అవివేకం. అసమంజసం. బాలలకు ప్రత్యేకంగా వైద్యం ఉంది. నిపుణులైన డాక్టర్లున్నారు. అదేవిధంగా ఈ సాహిత్యానికి కూడా ఒక ప్రత్యేకమైన ప్రతిపత్తి ఉంది ఇదొక ప్రత్యేక విభాగం.

బాలసాహిత్యం వ్రాసే వారు బాలల మనస్తత్వాన్ని బాగా అర్థం చేసుకోవాలి. వారికి అర్థమయ్యే భాషలో, చిన్న చిన్న పదాలతో, మనస్సుకు హత్తుకునే విధంగా, వారి అనుభవంలో వున్న, అనుభూతిలోవున్న విషయాలను, అలంకారాలతో అందంగా మిళితంచేసి, చక్కగా చెప్పాలి. మన భాషాపాటవం, పాండిత్య గరిమ, ప్రదర్శించడానికి

వీలు లేదు. ఒకవేళ పాండిత్య ప్రకర్ష ప్రదర్శిస్తే, ఆ రచన బాలలకోసం చేసిన రచన అని చెప్పకోవాలి తప్ప నిజానికి అది బాలసాహిత్యం కానేరదు. బాల సాహిత్యం వ్రాసేటప్పుడు ముఖ్యంగా, తీసుకోవే వస్తువు వాటి సంబంధనది కావాలి. బాలలకోసం వ్రాస్తున్నామన్న విషయం మర్చిపోరాదు. ఈనాడు అనేక పత్రికలు ఈ బాలసాహిత్యానికి విశేషంగా, ప్రచారాన్ని, ప్రోత్సాహాన్ని ఇస్తున్నాయి. ఎంతోమంది బాల రచయితలు, బాల రచయితలు తయారవుతున్నారు.

బాలసాహిత్యం ప్రత్యేకంగా ఉండాలనే కృతనిశ్చయంతో తొలిరచనలు సాగించిన వారిలో శ్రీ గిడుగు సీతాపతి, శ్రీ చింతా దీక్షితులు, శ్రీ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రి గార్లు ముఖ్యులు. శ్రీ చింతా దీక్షితులు గారు రచించిన 'లక్క పిడతల' రచన ఆరోజుల్లో పిల్లలను బాగా ఆకర్షించింది. బాల సాహిత్య వైతాళికులైన దగినవారు శ్రీ గురజాడ వావిలికొలను, ఆదిభట్ల, చింతా, వేటూరి, గిడుగువారు, వేసిన మూలబంధంపైని బాలసాహిత్య భవనం అనేక భూమికలతో ఆకాశంవైపు ఎగిసిపోతోంది. ఆధునిక సాహిత్యంలో, శాస్త్రీయ దృక్పథంతో బాలసాహిత్యాన్ని కూడా ప్రారంభించిన వారు శ్రీ వీరేశలింగం పంతులుగారు. వారు ఈసక్త 'నీతికథలు' తొలిసారిగా, తెలుగు బాలల కందించారు.

బాలసాహిత్యంలో 'శైలి' అత్యంత ప్రాముఖ్యం వహిస్తుంది. బాలసాహిత్యం అకట్టుకునే 'శైలి పట్టుపడటం సులభ సాధ్యం కాదు. అది ఒక తపస్సు. చిన్న పాపం వెన్నమనసుల, చిందులాడే చిలిపి చేష్టలు, పసిడి పలుకుల వెలువరించే పెక్కు చోద్యపు చిక్కుప్రశ్నలు నిదానంగా, నేర్పుగా అవగాహనచేసుకోవే

భావుకులకే యీ శైలి స్వాధీన మవుతుంది. ప్రతిభావంతు లగు రచయితలకైనా, నుకుమార హృదయా కర్షకమగు, కుసుమ వేశల మైన 'శైలి' పట్టుపడనిదే బాల సాహిత్య రచన పరిపుష్టం కాదు; ప్రాచుర్యం పొందలేదు. బాలసాహిత్యంలో ఏ ప్రక్రియయైనా సులభ శైలిలో సుబోధకంగా, - పిల్లలతో మాట్లాడునట్లుగా - వాళ్ళను ఆకర్షించేట్లుగా, మాతృ సమ్మితంగా ఉండటమే, కాకుండా, పిల్లలకు మానసిక ఆరోగ్యాన్ని కల్గించేదై ఉండాలి.

పిల్లలు సమగ్ర జీవులు. వారిని మొదటి నుండే సంపూర్ణ మనుజులుగానే భావించి, వారికి నైతిక శిక్షణ గరపాలి. లేకుంటే వారు పిల్లలుగానే ఇండిపోతారు.

పిల్లలకథల్లో ఒక విచిత్రమూ, వింత, యైన విషయం సృష్టిస్తూ, వారిని ఉహలోకాల్లో విహరింపజేస్తూ, చివరకు నీతిని, విశ్వాన్ని, విజ్ఞానాన్ని, అందించాలి. కథల్లో పక్షులు జంతువులతో మాట్లాడినట్లు, జంతువులు పక్షులతోను, మనుష్యులతోను, మాట్లాడినట్లు సృష్టించిన అద్భుత రచనలు పిల్లలకు ఎంతో సంతోషాన్ని కుతూహలాన్ని కల్గిస్తాయి. కాని పక్షులతో జంతువులు, జంతువులతో మానవులు మాట్లాడటం కంటే విషయాలు 'హేతువాద దృష్టితో పరిశీలిస్తే కొంత విరుద్ధంగా కనపడినా, పిల్లలను ఆకట్టుకునే కల్పనాశిల్పం వాటిలో పుష్కలంగా ఉంది. పిల్లల కథలు ఎలా ఉండాలంటే తేలికైన భాషతో, నునిశితమైన హాస్యంతో, బాలలకు ఆశ్చర్యాన్ని-ఆనందాన్ని-ఆహ్లాదాన్ని కల్గించే కథలైతే ఆసక్తిదాయకంగా ఉంటాయి. కథ కుతూహలం కల్గించేదిగా ఉండాలి. ఏకాగ్రత కల్గించేది కావాలి.

పసిపిల్లల హృదయాలపై చిన్ననాటి అనుభవాలు, అనుభూతులు, భయాలు

గాఢంగా ముద్రించబడ్డాయి. బాల్యం నుంచి వారిని సక్రమమార్గంలో నడిపించాలి. సత్ప్రవర్తన అలవర్చాలి. మంచి నూత్ని కథాసుధలను అందించవల్సిన బాధ్యత తల్లిదండ్రులపై ఉంది.

బాలసాహిత్యం ఒక్క తెలుగులోనే కాక యావద్భారత భాషల్లోను లభిస్తోంది. ప్రపంచమంతా బాలసాహిత్యం విస్తరించింది.

బాలసాహిత్య రచయితలలో ప్రముఖులు శ్రీచింతా దీక్షితులు, శ్రీగిడుగు సీతాపతి, శ్రీలేజుండ్ల సాంబశివరావు, శ్రీశ్యామపతి రాఘవరావు, శ్రీనారాయణచరణరావు, శ్రీ కవిరావు, శ్రీ బి. వి. నరసింహారావు, శ్రీ ఏడిద కామేశ్వరరావు, శ్రీ కన్నం నాయుడు, శ్రీ దుర్గానంద్, శ్రీ ఉత్పల సత్యనారాయణాచార్య, శ్రీ మిరియాల రామకృష్ణ, శ్రీ కవుల ఆంజనేయశర్మ, శ్రీనందూరి రామమోహనరావు, శ్రీ తాడి వెంకటకృష్ణారావు, శ్రీ మెండా ప్రభాకర్, శ్రీ శ్రీనివాసకాశ్యప, శ్రీ నదీరా, శ్రీ వెలగా వెంకటప్పయ్య, శ్రీ కె. సభా, శ్రీ దివాకర్ల వేంకటాచార్య, శ్రీ రెడ్డి రాఘవయ్య, శ్రీ నీలా జంగయ్య, శ్రీ సన్నిధానం యజ్ఞనారాయణమూర్తి, శ్రీ పి. శ్రీనివాస శాస్త్రి, శ్రీ శ్రీ శ్రీవాళరథ, శ్రీ ఎన్. వి. అప్పారావు. శ్రీ వక్కంక లక్ష్మీపతి రావు, శ్రీజంధ్యాల పాపయ్యశాస్త్రి, శ్రీ న్యాయపతి కామేశ్వరి, శ్రీ శ్యామిగృయి, శ్రీమతి వింజమూరి లక్ష్మి, మొదలైనవారు ఎందరో ఉన్నారు.

బాలసాహిత్యభివృద్ధి - (బాలల) అకాడమీ - కృషి:

పిల్లల సర్వముతో ముఖవికాసంకోసం ఒక ప్రత్యేక సంస్థను నెలకొల్పిన ఘనత మనదేశంలో ప్రప్రథమంగా ఆంధ్రప్రదేశ్ కు దక్కింది. 1976లో ఆంధ్రప్రదేశ్ బాలల అకాడమీ స్థాపించబడి, ద్వీజయంగా, కొనసాగుతోంది. అకాడమీ

అనేక అభ్యుదయ కార్యక్రమాల నిరూపించింది. అమలు పరిచింది. సెప్టెంబరు 21 నుండి 28 వరకు నాగార్జున సాగర్ 'విజయపురి' లో ఆంధ్రజాతీయ బాలల సంవత్సర సందర్భంగా ఆంధ్ర ప్రదేశ్ బాలల అకాడమి 'బాలసాహిత్య శిక్షణ శిబిరాన్ని' నిర్వహించింది. బోగడ ఇలాటి శిబిరాలు మూడు శ్రీ గిడుగు సీతా ప్రతిగారి ఆధ్వర్యంలో జరిగాయి. ఈ కాలవ శిక్షణ శిబిరానికి (బాలసాహిత్య శిక్షణ) సర్వశ్రీ వెలగా వెంకటప్పయ్య గారు డైరెక్టరుగా ఉన్నారు. అన్ని జిల్లాల నుంచి ప్రతినిధులను (యువ సభ, కవులను) రప్పించి వారికి శిక్షణ ఇప్పించి 'బాలసాహిత్య రచయితలనుగా' తీర్చిదిద్దిన అకాడమి కృషి అద్వితీయం, ప్రశంసనీయం.

అకాడమి నిర్వహిస్తున్న, నిర్వహించిన కార్యకలాపాలు :

1. పిల్లలలో సాహిత్యాభివృద్ధిని ప్రోత్సహించి వర్ధిల్లజేయడం.
2. సంగీతం, నృత్యం, చలనచిత్రం, నాటకం, చిత్రలేఖనం, ఛాయాగ్రహణం వంటి కళారంగాల్లో ప్రతిభా పాటవ పోటీలు ప్రతియేటా నిర్వహించి బహుమతులు అందజేయడం.
3. పిల్లలకు ప్రయోజనకరమైన రచనలను ప్రోత్సహించడం.
4. అకాడమి ఆశయాల సాధనకు సహకరించి, వాటిని సమన్వయపరచడం.
5. అర్హమైన సంస్థలకు గుర్తింపు ఇచ్చి అవి చేపట్టిన పిల్లలకార్యక్రమాలకు సహాయం అందివ్వడం.
6. పిల్లల ఉత్సవాలు, మహాసభలు, శిబిరాలు, సవస్సులు, పోటీలు, ఆటలు, విజ్ఞానయాత్రలు; మొదలైనవాటికి ఆధ్వర్యవం వహించడం, వాటిని నిర్వహించడం.
7. ఇతర రాష్ట్రాలలోను, ఇతర దేశాలలోను జరిగే పిల్లల కార్యకలాపాలతో

సహ బాలసాహిత్యాన్ని గురించి, కళలను గురించి అధ్యయనం, పరిశోధన, జరపడం, అందుకు ప్రోద్బలం కలుగజేయడం.

8. పిల్లల సాహిత్యం కళలు, తత్వం బంధమైన కార్యక్రమాల్లో విశిష్టకృషి చేసిన ఆయా రచయితలకు బహుమతులు, గౌరవచిహ్నాలు ఇవ్వడం.

9. సాహిత్యంలోను, కళలలోను ప్రతిభ చూపుతున్న పిల్లలకు స్కాలర్ షిప్పులు మంజూరుచేయడం.

10. సాంస్కృతికపరమైన కార్యక్రమాల వినిమయంద్వారా పిల్లలలో జాతీయ, ఆంధ్రజాతీయ అవగాహన సంబంధాలను పెంపొందించడం.

11. బాలల సాహిత్య గ్రంథాలయాలను నెలకొల్పడం.

12. పిల్లలకోసం పుస్తకాలు, పరిశోధన వ్యాసాలు, పత్రికలు ప్రచురించడం, ఆటిప్రచురణను ప్రోత్సహించడం.

13. బాలసంఘాలు, ఫేలిమ్ సంఘాలు, బాలభవన్లు మున్నగువాటి ఏర్పాటును ప్రోత్సహించడం.

14. ప్రభుత్వంగాని, ఇతరులుగాని, కోరినపుడు విల్లలసంక్షేమంగురించి సలహాలివ్వడం.

మొదలైనవి ఇంకా ఎన్నో కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తోంది.

వివిధసంస్థలు, కృతులు, పత్రికలు కూడా ఈ బాలసాహిత్యాభివృద్ధికి ఇతోధికంగా సహాయ పడుతున్నాయి. ఇది నిజంగా గర్వించదగ్గ విషయం.

బాలలకోసం పూర్వకాలంలో పత్రికలంటూ ఏమీ ఉండేవి కావు. స్వాతంత్ర్యానంతరం బాలసాహిత్యం బాగా అభివృద్ధి చెందినది. అనేక పత్రికలు వెలుగులోకి వచ్చాయి. చాలమంది రచయితలు ఈ రంగంలోకి దూకి తమ బంగారు రచనలతో గుసంతన్నం చేశారు.

ఇంకా అనేకులు ప్రోత్సహింపబడుతున్నారు. కొన్ని బాలసాహిత్య పత్రికలు బాల, బాలమిత్ర, బాలభారతి, బాలచంద్రిక, బాలవాణి, చందమామ, బుజ్జాయి, బొమ్మరిల్లు, విద్యాబాల, ఆనందబాల, ప్రమోద, స్నేహబాల మొదలైనవి ఇంకా ఎన్నో ఉన్నాయి.

బాలసాహిత్య సృష్టికోసం ప్రత్యేకంగా రచయితలెవరూ లేరని చెప్పాలి. పెద్దలకోసం రచనలు చేసేవారే ఇటు పిల్లలకోసంకూడా రచనలు చేస్తూండటం జరుగుతోంది. అలాకాకుండా ఈరంగంలోనే విశేషంగా కృషిచేసేవారు చాలా ఆవశరం.

ప్రపంచంలో ఉన్న ఉత్తమ బాలసాహిత్యాన్నంతనూ తెలుగులోకి అనువదించి పిల్లలకు అర్థమయ్యేరీతిలో, అందమైన బొమ్మలతో ముద్రించాలి. ఇతర దేశాల్లో బాలసాహిత్యాన్ని కన్నంత ప్రోత్సహించిన దేశంలో లేదనే చెప్పాలి. ఇక్కడ ఉన్నవారు బాలల రచయితలే కాని బాల రచయితలుకారు. రష్యాలో పిల్లలే వ్రాసిన రచనలు ముద్రిస్తూ, వారికి ప్రోత్సహ మిస్తున్నారు. ఇది నిజంగా చాలా సంతోషించవలసినవిషయం. విదేశాలు సాహిత్యరంగంలోకూడా మనదేశాన్ని అధిగమించాయి. మన దేశంకూడా ఆ దేశాలతో సమాన స్థాయిలో నిలబడగల దని ఆశిద్దాము.

ఈ వ్యాసరచన కుపకరించిన పుస్తకాలు.

1. ఆంధ్రప్రదేశ్ బాలల అకాడమి మహాసభలు ప్రత్యేక సంచిక 1977.
 2. 'తెలుగువాణి' ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల ప్రత్యేక సంచిక, ఉగాది 1975.
- * బాలబాలికలు అనే అర్థంలో 'బాలలు' అని అందరూ వాడుచున్న పదం సరియైనదికాదు. అంతకంటే పిల్లలు అనుటయే సమాచితం. - సంపా.

నన్నయ - 'ప్రసన్నకథా వివిధార్థయుక్తి'

— శ్రీ సాంబయ్య పరిమి, ఎం. ఏ., బి. ఎస్.సి.

(గతసంచిక తరువాయి)

ప్రసన్నకథాకథితార్థ యుక్తి లో నారసి:

పాఠము. కొ. చొ. ప్రతులలోనే కలదు. పరిశోధిత ప్రతిలో 'కథితార్థ యుక్తి' అను పాఠాంతరమునిచ్చు తావున (Foot Note) 'కథాకథితార్థ యుక్తి' అని ముద్రితము¹², పాఠాంతరమును యథాతథముగ నై కొన్ని చో ఛందోదోష మేర్పడును.

'కథిత' మనగా చెప్పబడినది 'ప్రసన్నముగా చెప్పబడిన కథయందలి అర్థముల కూర్పు' అని సమాసార్థము.

నూతుడు కొనకాది మునులకు వినయావనతుడై నమస్కరించి తాను 'పురాణ పుణ్య కథాకథన దక్షుం' డని చెప్పెను. 'నూతునకు కథాకథన దక్షుత' అను విశేషణము సంస్కృత భారతమున లేదు - 'లోనువార్షణపుత్రి ఉగ్రశ్రవాః నూతః పౌరాణికో నైమిశారణ్యే' కొనకస్య కులపతే ద్విదశవార్షికే స్రతే ఋషీనభ్యాగతానుపతస్థే' (1-4-1 శ్లోక) లేనుగు భారతమునందే కలదు. ఈ 'కథాకథన దక్షుత' నన్నయ దని భావింప నగును. అట్టిచో 'కథాకథితార్థ యుక్తిని' మరల చెప్పట వలన ప్రయోజనము లేదు. అంతేకాదు. ఈపాఠమునకుఁగల అర్థము 'ప్రసన్న కథార్థయుక్తి' అను సమాసార్థమునకు సమానముగుటచే 'కథిత' శబ్దము వ్యర్థమగు చున్నది.

'ప్రసన్న కథాకథితార్థ తత్త్వ మున్నారసి; / మొప్పారసి'

ఈపాఠములకు ప్రసన్నమైన కథలయందలి కవిత్వార్థ తత్త్వమును విచారించి కవిత్వార్థ తత్త్వముయొక్క గొప్పదనమును విచారించి అను అర్థములు చెప్పదగును. ఇందు కవిత్వార్థ తత్త్వముప్పారసి అను నది 'కవిత్వార్థయుక్తిలో నారయు' టకు సమానము.

'లోనారయు' 'అరయు' టకన్న అధికార్థబోధకము. కావున III వ పాఠము VIII వ పాఠముకన్న మెరుగు. V వ పాఠమునందులో తారసి' అనికలదు. 'లో తారసి' 'లో నారసి' ఇంచు మించుగ సమానములు.

ప్రసన్నకథా వివిధార్థ యుక్తిలో నారసి:

ఈపాఠము కొన్ని ప్రశులం దున్నట్లు సంశోధితప్రతి తెల్పుచున్నది. ప్రసన్నమైన కథయందలి వివిధార్థముల కూర్పు అని పాఠాఠము. వివిధార్థము లనగా, స్థూలదృష్టికే గోచరమగు కారవపాండవుల కథ నాలంబనముగ చేసికొని అంగు కూర్చబడిన ధర్మశాస్త్ర, నీతిశాస్త్ర, వేదాంతశాస్త్ర, ఇతిహాస, మహాకావ్య, పురాణాదుల అర్థములు.

నన్నయ తెనుగు చేసిన మహాభారతమునంగు వివిధశాస్త్ర లక్షణము లున్నవనుట జగద్విదితము - (చూడు. ప. ధర్మ తత్త్వజ్ఞులు) సంస్కృత భారతమునందును గలదు -

ధర్మశాస్త్రార్థ శాస్త్రాణి శాస్త్రాణి వివిధానినా లోకయాత్రా విధానం చ, సంభూతిం దృష్టవా నృషిః (1-1-47 శ్లో)

వ్యాసభారతమున కథ అను న్యూతముగ నడువదు. సన్నివేశ పునరావృత్తులచే, వేదాంతాధ్యాత్మికస్తోత్ర విషయ శ్లోకములచే కథ తేలికగ ప్రసన్నము

గాదు. కథాకథనదక్షుడు 'నానారుచి రాగనూక్తి' నిధి అయిన నన్నయ తన బుద్ధిబాహుబలముచే భారతభారతీ సముద్రము నీది అచట లభించిన 'కృష్ణానునో' త్రమ నానాగుణ కీర్తనార్థఫల మైన ప్రసన్న భారత కథను మన కందించి నాడు. ఇది కారవపాండవుల చరిత్ర మాత్రమే కాదు. వ్యాసహృదయ ప్రతిపాదిత వివిధార్థయుక్తి రచన. జిజ్ఞాసువులు, సారమతులునైన కవులు, వేదకళ్యో లోనారసి వ్యాస హృదయవనెరిగి మేలన వలె నని నన్నయ భావన.

'అయుష్యం బితిహాస వస్తుసముదా

యం బైహికాముష్మిక

శ్రేయఃప్రాప్తి నిమిత్త ముత్తమ సభా

సేవ్యంబు లోకాగమ

న్యాయైకాంత గృహంబునాఁ బరిగి నా

నా వేద వేదాంత వి

ద్యాయుక్తింబగు దానిఁ జెప్పఁదొడగెన్

తద్భావతాభ్యాసమున్' -

(ఆది. తృ. 11 ప)

అని మహాభారత స్వరూపమును నన్నయ తెలిపినాడు.

మహాభారతములోని 'ఇతిహాసవస్తు సముదాయ'ము నన్నయ రచనలో ప్రసన్నకథ' గా పరిభవిల్లినది. 'నానా వేద వేదాంత విద్యాయుక్తిం బగు' విషయము 'వివిధార్థయుక్తి'లో తెనుగున వెలిగినది. ఈపద్యములోని 'ఇతిహాసవస్తు సముదాయము' 'నానావేద వేదాంత విద్యాయుక్తిం బగు దాని' భావముల సంక్షిప్తీకరించిన ప్రసన్నకథా వివిధార్థయుక్తి' అగుచున్నది.

భారతము ఆదరణీయసార వివిధార్థగతి స్ఫురణంబుగల్గి యష్టాదశపర్వ నిర్వహణ సంభృతమై, పెనుపొంది' యుండెనని తిక్కన చెప్పినాడు. ¹³ ఈ పద్యములోని 'వివిధార్థగతికే' సంశోధిత

ప్రతిలో 'వివిధార్థగతి' అను పాతాంతరము గలదు. ఈ పద్యములోని 'సాన వివిధార్థగతి' 'ప్రసన్నకథా వివిధార్థయుక్తిని' తలపించుచున్నది. అంతేకాదు. 'వివిధం సంహితా జ్ఞానం దీపయంతి మనీషిణః' (1-1-51వో) అను భారతశ్లోకము 'వివిధార్థగతిస్ఫురణ'మే 'వివిధార్థయుక్తి' కి మూలముగా నున్నది.

వ్యాసముని ప్రణీత పరిమార్థమును స్థూలముచేయుశక్తి 'ప్రసన్న కథావివిధార్థ' 'యుక్తి'కే కలదు. 'కలితార్థయుక్తి' 'తత్త్వయుక్తి' 'కథితాయుక్తి' వ్యాస వృద్ధయమును తెలుపలేవు. ఈమూడిటికన్న 'కలితార్థయుక్తి' అగ్రవంతుడై నది.

'కూ' ధాతు నిష్పన్నమైన 'కలి' కి వర్ణించువాడు అని అర్థము. అంతేకాక దాగియున్న దానిని ప్రకాశవంతము చేయువాడు, సర్వమును ధ్వక్తిముచేయువాడు, 'కలి' అని యాస్కాచార్యులు నిర్వచించిరి.

'విశ్వాయాపాణి ప్రతిముంచతే కలిః ప్రాసావీ ద్భద్రం ద్విపతే చతుష్పదే విసాక ముఖ్యో నవితావ త్యోఽనుక్రమయాణ మువనో విరాజతి.

విశ్వాని సర్వాణి రూపాణి రూపకస్తు అర్థేషు ప్రతిముంచతే ఆ బ ధ్నా తి. తయోఽనుక్రమయాణో రూపాణ్యవిః కర్వన్. కలిః క్రాంతదర్శనః. అథవా కవతే దానో గత్యర్థశ్చ కలిః గచ్ఛ త్యసా నిత్యం' 14

'వైకృతమునుబట్టి 'ప్రసన్నకథా కలితార్థయుక్తిలోనారసి' పాఠమునకు ఈ క్రింది విధముగ అర్థము చెప్పవచ్చును.

ప్రసన్నమైన కథయందు / వర్ణింపబడు/గుప్తమైన దానిని ప్రకాశవంతము చేయు/సర్వమును ధ్వనింపజేయు / భారతార్థములకలయికను సారమతులైన కవీంద్రులు లోనారసి మే అనగలరు.

సమన్వయ దృష్టితో చూచిన, ప్రసన్నకథా వివిధార్థయుక్తిలో నారసి,

ప్రసన్నకథా కలితార్థయుక్తిలోనారసి' పాఠములు మిగిలిన పాఠముల అర్థములను తమనుండిమిడింపజేసికొనసమర్థమైనవిగా నున్నవి. ఈ రెండిటిలో 'వివిధార్థయుక్తి' గల పాఠమునకు అర్థము స్పష్టముగా నున్నది. 'కలితార్థయుక్తి' గల పాఠమునకు అర్థము, మనము వ్యాఖ్యానము చేసికొనుటపై ఆధారపడియున్నది. పాతాంతరము లేవుడుటకు వి/లి, లో/తో, లకు అవకాశ మెక్కువ. కలిత/వివిధలకు తక్కువ. ఈ ఒక్కవిషయము మినహా 'ప్రసన్నకథా వివిధార్థయుక్తిలోనారసి' పాఠము సంజనముగ నున్నది.

ఈ ప్రయత్నము వివిధ పాఠములను, వానిపైగల వాదోపవాదములను, ఒక చోట చేర్చవలెననియే కాని, పాఠముల సాధుత్వాసాధుత్వములను నిర్ణయింపవలెననికాదు. పాఠమేదైనను నన్నయకవితా స్వరూపమును దర్శించి ఆనందించు వారికి కలుగు నప్తములేదు. నన్నయ స్థానము చేసికొనలేనివారికి కలుగు లాభమును లేదు. భారత పరిమార్థమునకు భంగము వాటిల్లదు.

అధిస్సాచిక :

12. ఆంధ్రభారతము (అది సభాపర్వములు సంశోధిత ప్రతి :- ప్రథమ వ్యాసము 26 వ పద్యమునకు గల పాతాంతరము.

13. విరాటపర్వము (సంశోధితప్రతి) ప్ర. 6 పద్యము.

14. Nirukta of Yaska. page: 1116, 1117 Bombay Sanskrit & prakrit Series. No. Lxxxv.

Note :- ఈ వ్యాసమున సంస్కృత భారతశ్లోకములసంఖ్య భండార్కర్ ప్రతినుండి ఇయ్యబడినది.

మన సాహిత్యంలో మగువ!

శ్రీ రామడుగు వెంకటేశ్వరశర్మ.

* అందమై అనంద బృందమై, మృగులని ప్యందమై మిగుల నింపాందు నెద్ది? తల్లియై, గారాలచెల్లియై, రాగాల వల్లియై తానుల్లసిల్లునెద్ది? మహితయై, నైదువ్య సహితయై, అభిమాన పీహితయై మహిలోన వెలయు నెద్ది? శక్తియై, వ్రతకృతాసక్తియై, త్యాగాను రక్తియై యెనలేక గ్రాలునెద్ది? నారి లేనట్టి విల్లును, నారిలేని ఇన్సుక్యం బనంగ రాజిల్లు నెద్ది? ఓర్పు నేర్పుల కూర్పుతో నొప్పు నెద్ది? అద్ది ప్రాణులమేల్పంతి అది పడంతి?

* భారతకవుల వాగ్దేఖిరిలో క్షత్ర భావదీప్తుల నుగ్గుపాలు ద్రావి శ్రీనాథుని రసప్రసిద్ధ సమత్వాన చిత్రవాగ్రచనైక శిక్ష మెలగి కలితాపితామహు కల్పనా శిల్పన రాగరాగిణి యాచు రాణికి నూరినార్యు నపూర్వసుందరకృతిలో కళాప్రపూర్ణోదయ లభితడని లోకనాటక మాడించు యాప మొంది, త్యాగమయిగ, ఆపత్యానురాగమయిగ సత్యశివ సుందరాత్మ ప్రకృతి నొంది ఇంతి కావ్యాలలోన మేల్పంతి యయ్యె.

* 'కందుకూరి'యు, 'గురజాడ'కమ్రగతిని సంఘగత దురాచారమా నరణియనెడి తెరను దొలగించి ముత్యాలసరముగూర్చి ఇంతి కావ్యాలలోన మేల్పంతి యయ్యె.

* లలిత 'రమ్యలోక'లాలనుల్ మెచ్చంగ 'రాయప్రోల్' నూత్ర ధారణ మొనర్ప రమణియ గాంభీర్య రసమహార్థములొప్ప 'కృష్ణకాస్త్రి'యు భావగీతి దెలుప 'విశ్వనాథ' బుధుండు వీనుల విందుగా 'కెన్నెర' తంత్రులఁ గీలుగొలుప విద్వదినులీరితి వెలయంగ 'నందూరి' పదమెత్తి రాగ సంపదలఁ గూర్చ

క వి త్వం ఎ వ రి కో సం

— శ్రీ ఇ. టి. లోక నాథరావు, ఎం. ఏ.

(గతసంచిక తరువాయి)

మేధాశక్తి మరియు హృదయశక్తి సమంగా మిళితమైనవాడే నిజమైన కవిత్వంకాని మరే విషయమైనాకాని అభివ్యక్తి మాత్రమే. సంప్రదాయ వాదులు మేధ అనేది జన్మతః సంక్రమించే దని వాదిస్తారు. కాని దర్శకుడు కాని, దార్విన్ కాని చెప్పినదేమిటంటే జన్మతః వచ్చిన ముడిపదార్థమైన మేధకు తాను నివసిస్తున్న పరిస్థితులు, దేశకాలాదులు ఒక నిర్ణీతమైన ఆకృతిని కల్పిస్తాయి. అదే విధంగా హృదయ మనేది భావాల నిలయం. లేదా కేంద్రస్థానం. ఈ స్థానం నిత్యనైమిత్తిక కార్యకలాపాల్ని బట్టి, సంఘటనల్ని, బట్టి మారుతూ ఉంటుంది. మనప్రాచీన దార్శనికులు కూడా మేధను వ్యవేక్షించడమే గొప్ప తాత్త్విక చింత అని చెప్పారు. కనుక ఆటువంటి మేధాశక్తిని హృదయశక్తిని కలిపిచే మనఃశుశ్రి, వాటి జీవన పరిస్థితుల్ని మరచి, అవ్యక్తదశలోనికి తోసేసి, బలాత్కారంగా భావాలను సంఘటికరించి చెప్పే కవిత్వం నిజానికి ఆసలు సిగరైన కవిత్వం కాదు. అందుచేతనే ప్రఖ్యాతి మానసిక విశ్లేషణ సిద్ధాంతకర్తయైన ఫ్రాయిడ్ నైతము అవ్యక్తశక్తిచేతనలో దాగున్న

ఎన్నో యెన్నోనూ రూపాల నింపులలరమించి యపురూపముగను ధరించి యకార ప్రణయ రంగస్థలము నందు బాస్యమాడి ఇంతి కావ్యావలోన మేల్బొందియ్యెన్ ||

* వివిధ సమస్యలకును నిలమివులపరిస్కారపథము మేలుగ వెలయన్ బ్రవిమల గతిఁ బ్రగతిని గని నవలలలో నవల నేఁడు నవనవలాడెన్ ||

—....—

భావాలు నిజమైన వ్యక్తిత్వానికి నిదర్శనాలని చెప్పాడు. ఒక సైంటిస్టుప్రయోగ కాలలో పరిశోధనచేస్తున్న పరికరాలకు గాని, వస్తువాయానికి కాని నిజమైన ఉత్పత్తివారు లేవరో గుర్తించే అసలైన జ్ఞానం. అదేవిధంగా కవిమైనవాడు రాస్తున్న కలాన్ని, కూర్చున్న కర్పిని, వాడుతున్న కాగితాన్ని, చదువుతున్న పుస్తకాల్ని, ప్రతిస్తున్న పత్రికల్ని ఉత్పత్తి చేస్తున్న లేదా నిర్మిస్తున్న వారిని గురించి ఆలోచించడం నిజమైన సృజనాత్మకత. ఆవిధంగా చేయక నా గొప్పదనం వలన కవిత్వం రాస్తున్నానని కవిగాని, నామేధవలన ప్రయోగం చేస్తున్నానని సైంటిస్టు కాని అనుకోంటే అదికేవలం ధ్రువ, ఉన్యాయం. ఒక శ్రీనాథుడు, ఒక నన్నయ, ఒక న్యాయన్ అంటూ ఉండరు. ఆ కాలపు ఆదేశక వ్యక్తుల, లేదా పరిస్థితులసమాహారమే ఒక వ్యక్తిత్వం. అభివ్యక్తి మాత్రమే. దీనిని T. S. Eliot, the will of the anasses behind a single voice' - అని చక్కగా చెప్పాడు. ఎవరివల్లనైతేమనం జీవనాన్ని సుఖముగా గడుపుతున్నామో, ఆటువంటివారిని గూర్చి కనీసం ఆలోచింపకుండా ఉండటం అన్నిటికన్నా క్షుద్రకార్యము. ఈ విషయాన్నే శ్రీ స్వామి వివేకానంద లండనులో చెప్పాడు.

ప్రాచీన తెనుగు కవులకు, కాస్త్రవేత్తలకు ఈ నివయం స్ఫురింపకచ్చు. కాని అట్టి స్ఫురణకు కప్పిపుచ్చడానికి అనాటి రాజకీయ వ్యవస్థ, మతప్రాబల్యం ముఖ్యంగా కర్మకాండ, దోహదం చేసాయి. కవిమైనవాడు అనాడు ప్రత్యేక వర్గంగా భావించి జ్ఞానము లేని

వారినికానిసలనుగా, క్షుద్రులనుగా చూసే వాడు తప్ప తనజీవన పరిస్థితులకు దోహదం చేసే మాలిక శక్తినిగా చూసేవాడు కాదు. అందుకు కారణం అతనికి రాజుల అండదండలు ఉండేవి. రాజుకు తనకు లేని కీర్తిప్రతాపాలను దిగంతాలకు వెదజల్లే కరాయి కవులు అవసరం. ఈ స్వార్థ పూరిత సంబంధంవలన ఆలోచింపవలసిన కవిత్వంకాని, విమర్శ కాని ఆశోజాల్లో ప్రదర్శింపబడలేదు. ఈనాడు శోజాలు మారాయి. రాజులు, రాజ్యాలుపోయి సామాన్య శక్తికి ప్రాధాన్యం లభించింది. నిరంకుశత్వం ఎక్కువకాలం మనుగడ సాగించలేదన్న సత్యాన్ని చరిత్ర ఋజువుచేసింది. ప్రజలే చరిత్రనిర్మాతలనే భావనలు దశ దిశలా వ్యాపించినవి. తత్ఫలితంగా కవితారంగాన్నే కాకుండా, అన్ని కళారంగాల్ని ప్రజావాణి ప్రభావితం చేస్తున్నది. కనుక ప్రజల కోసం కవిత్వం రాయడం తప్పనిసరిగా పరిణమించింది. అందుకు భిన్నమైన దానిని ఏవ్యాభావంతో చూడడంకూడా ప్రబలింది.

ఏ కళారంగానికైనా కేంద్ర మిగువు మునిషి. ఆ మునిషి ఏకగ్రానికి చెందిన వాడైయుండాలి? అని ప్రశ్నించినాడు, ఏకగ్రమైతే జీవనవిధానాన్ని ముందుకు నడిపిస్తున్న ఆగ్రానికి చెందిన వాడైయుండాలి. ఆటువంటి మునిషి పడుకున్న (అయధివిస్తున్న) నవరసాలు ఆలంబనంగా, వాస్తవిక దృక్పథంతో రచించలేని కవిత్వం ప్రజాకవిత్వంకాదు. ప్రజల్ని ప్రతిబింబించలేని కవిత్వం ఒకే కన్ను కల మునిషివంటిది నన్నయ మొదలు నేటివరకు కల కవిత్వాన్ని విశ్లేషిస్తే, సాహిత్యం పండితవర్గాన్నే కైకలేదిగా ఉంటుంది. ప్రాచీన కవులు మేధాపరమైన విజ్ఞానాన్ని ప్రదర్శించడానికి కంకిణం కట్టుకొన్నాడు గాని, హృదయ వర్తితమైన సానుభూతికి, మానవత్వానికి స్థానం కల్పించ లేకపోయిరి. ఒక

వేళ స్థానం కల్పించినా దాన్ని మశంహ్ ముడిపెట్టి చైతన్య రహితం చేసారు. అయితే ఆధునికలు మాత్రం ఒక్కవర్గానే ప్రతిబింబించే సాహిత్యం రాయడం లేదా? అని ప్రశ్నిస్తే, అవును రాస్తున్నారనే చెప్పాలి. ఏవర్గమైతే నూటికి ఎన్నభ వంతులు సర్వకాల సర్వావస్థల యందు ఇరవై శాతం గలవారి భాగ్యాల కోసం జీవన పరిశ్రమ చేస్తున్నారో ఆ వర్గాన్ని కవితాపరంగా ప్రదర్శించడమే న్యాయం, ధర్మం. ప్రాచీనులు చెప్పిన మతిపరంగా చూసుకోవాలి, అన్ని ఆత్మల్ని నీ ఆత్మగా చూడు - అన్న సారాంశాన్ని కూడ ప్రాచీనులు పరిగణనలోనికి తీసుకోక, స్వాస్థ్యచింతనకు, జీవనభృతికి పనిముట్టుగా వాడుకొన్నారు.

ఉపనిషత్తుల ప్రకారంగాని, సంఘాల ప్రకారంగాని, లేదా నవీన భౌతిక తార్కిక సిద్ధాంతి హెగెల్ ప్రకారంగాని విశ్వంలో ఏ వస్తువు నిశ్చలంగా లేదు. ప్రతీదీ నిరంతరంగా మనశీలం. చూస్తుంటే అది పటిష్ఠంగా బ్రహ్మపర్యంతము జరుగుచున్న క్రమపరిణామం. కాని ప్రాచీన కవులు ప్రజలకోసం కవిత్వం రాయలేదని ఈ సాక్షి ఉండదు, నవీనులు రాస్తున్నారని చంకిలు గుడ్డకోవడం గెందూ అవివేకాలే. పరిణామంలో గతులు, స్వభావాలు, దృక్పథాలు మారుతూ ఉంటాయి. సర్వజనీన మైనదే ఈ భౌతిక జగత్తులో ఉండదు. కావున ప్రాచీనులు తమ కవిత్వమేగొప్పదని, ఆధునికులు తమదే గొప్పదని చెప్పుకోవడం సమంజసం కాదు. ప్రస్తుత కాల పరిస్థితుల దృష్ట్యా కవిత్వాన్ని ప్రజాపరం చేయడం నేటి యుగ ధర్మం. అలా చేయని మూఢులు పట్టుపట్టడం కేవలం జడత్వ మౌతుంది తప్ప, చైతన్యవంతం కాదు. కాబట్టి ప్రస్తుతి జీవన విధానం గడపడం అని వార్యం. ప్రాచీన

బొబ్బిలి యుద్ధకథలో రంగారాయుని పాత్ర

- శ్రీ యెందుక జగన్నాథనాయుడు, ఎం. ఏ.

క్రీ. శ. 1652 వ సం॥న బొబ్బిలి రాజ్యమును ప్రప్రథమమున 'రావు పెద రాయుడు' అను పద్యనాయక వీర శిరోమణి రాజామును రాజధానిగాఁ జేసికొని స్థాపించెను. అతని కుమారుడు లింగప్ప మొగలుపాదుషాలకు చికాకోలు నవాబులకు తెలలోని నాలుకగా ప్రవర్తించినవాడు. షేర్ మహమ్మద్ ఖాన్ కుమారుడు వేటక్ల దూరసీమల కరిగినపుడు పిఠూచీదారు లెవ్వరో అతనిని బంధంపగా, లింగప్ప పిఠూచీదారులను చూపట్టి ఖానుని కుమారుని విడిపించి నవాబు మన్ననలను బడసెను. దీనికి ప్రతిఫల

భావాల్ని మనవై శుద్ధి, ఆవిధంగానే నడవ మనటం అనివేకుల లక్షణం. మనిషిగా ఎవరికివారు ఆలోచించి చూస్తే ఒక నిజం బయటపడుతుంది. ఆ దేమిటంటే మన సర్వాంగీణ స్ఫూర్తికి దోహదం చేస్తున్న ప్రజకు మనరంగాల్లోమనం స్థానం కల్పించాలి. కవి యైనవాడు కవిత్వంలో, గాయకుడైన వాడు గానంలో, శిల్పి శిల్పంలో తప్పని సరిగా వీరాన్ని కేటాయించాలి. అలా సమర్పించని పక్షంలో, అది కేవలం రాక్షసత్వమే అవుతుంది; తప్ప మానవత్వం కాదు. ఏకశా రంగ మైనా అందునా కవిత్వం తప్పని సరిగా ప్రజాపరం చేయడం ఆత్మీయ ఆవసరం. అలాచేయని పక్షంలో ప్రజాపద ఘట్టన క్రింద నలిగి నశించిపోవడం తథ్యం. ప్రజలే చరిత్ర నిర్మాతలు. ప్రజలే భావిని సృజించే నేతలు. కనుక ప్రజాపరం కానిదేదీ ఎక్కువకాలం మనుగడ సాధించలేదు.

ముగా లింగప్ప రాజామునకు పశ్చిమ దిశను ప్రస్తుత బొబ్బిలి నగరమువరకు గల ప్రదేశమును పండ్లెండుపోటుగ్రామములను నవాబునుండి బహుమతిగా పొందెను. ఈ సంఘటనము శ్రీ కాకుళము మండలమునందలి పలాసాకు దగ్గరలో గల 'రంగ వాక' అనుచోట జరుగుటచే దీనిని పురస్కరించుకొని నవాబు లింగప్పకు 'రంగ రాయ' బిరుదమును ప్రసాదించెను. అప్పటినుండి లింగప్ప వంశీయులీ బిరుదమును పొరుష చిహ్నముగా దమ నామముల చివర ధరించుచు వచ్చిరి.

షేర్ అను ఉద్దాపదమునకు బెబ్బులి (పెద్ద + పులి) అని అర్థము కనుక లింగప్ప తన యేలిక యగు షేర్ మహమ్మదు ఖానుని నామస్మృతిగా 'బెబ్బులి' అని తాగట్టించిన నగరమునకు నామకరణ మునర్పగా; నయ్యది ప్రజలనోటఁ బడి క్రమముగ బొబ్బిలిగా మారెను. ప్రపన్న పారిజాతావతారంలో కూడ నిల్లే చెప్పబడినది. క్రిందిపద్యము గమనింపదగును.

'షేరన దురుష్క భాషను జెలగును బులి పెద్ద పులియను పద మయ్యె బెబ్బులియన బెబ్బులియె నాడు నాటికి బొబ్బిలి యన బాలిచెనక్షరములు మార్పుబొందనిపుడు'

గజపతి నగరము, చికాకోలు, చీపురుపల్లి, పార్వతీపురము, పాతకొండ, సాలూరు తాలుకాలమధ్య నేటి విజయనగరమండలమునందు బొబ్బిలి జమీందారీ వ్యాపించి యుండినది. విశాఖపట్టణమునకు నైర్వతి దిశలో బెబ్బులి మైశ్వదూరములో బొబ్బిలి పట్టణ మున్నది.

సుమారు 222 సం॥ వ త్సరములకు పూర్వము (క్రీ. శ. 1757 లో) విజయ నగరమును పాలించుచున్న పూసపాటి

విజయరామరాజు బుస్సీదొర సాయముతో తనపాయగు సంస్థాన మైన బొబ్బిలి కోటను ముట్టడించిన కథ యిందలి యితివృత్తము. ఈ బొబ్బిలి కథకు పదములలో రెండు భిన్నరచన లున్నవి. ఒకటి పెద్దాడ నాగేశంకుమారుడు మల్లేశం వ్రాసినది. వేరొక దానిక ర్తవేరు తెలియదు. ఈ రెండుగ్రంథములు నాధారముగా రంగారాయునిపాత్ర చిత్రించుట యీవ్యాస ముఖ్యోద్దేశము.

బొబ్బిలిపాతకులు వెలమనొనలు. అత్యంత ప్రతాపాధ్యులయిన ఈదొరలలో రావునారు బలవంతులు. లింగప్ప అనంతర మారాజవంశమున నాటవతిరమువాడగు రాజాగోపాలకృష్ణ రంగారావు చరిత్రప్రసిద్ధుడు ఈతని పాలనా కాలమందే ప్రఖ్యాతికెక్కిన బొబ్బిలి యుద్ధము జరిగినది. పద్మనాయకుల ధైర్య శైర్య శౌర్య సాహస వీరప్రతాపములు ప్రదర్శింప బడినవి.

పద్మనాయక వీరనారీమణుల యాత్మ గౌరవము నిరూపిత మైనది. రంగారాయుడు గొప్పవీరుడు. శౌర్యముకలవాడు. ధైర్యవంతుడు. అందమైనవాడు. పౌరుష మంటే తమదేయనుకొనిన వెలమవీరులలో లెక్కింప దగినవాడు. అయినను తొందరపడువాడుకాదు. నిదానమే ప్రధానమని తమ్ముడు వెంగళరాయునికి, బావమరది ధర్మారాయునికి చెప్పిన వివేక శాలి 'పగడకాల ఆడి నేను సాముకు పోతిని' అనువాక్యమువలన నితనికి సాముకూడ వచ్చునని తెలియుచున్నది. విజయరామరాజు బుస్సీతో కలిసి, బొబ్బిలిమీదికి యుద్ధమునకు వచ్చుచున్నాడని రంగారాయుడు తెలిసికొని తమ్ముడగు వెంగళరాయునితో—

పరాకుంచక వినుము యిపుడు వెంగళ
రాయుడా
మన యింటిమీదికి దండు తెచ్చెను
విజేరమురాజు

మనలను చంపి బొబ్బిలికోట యేల
దలచినాడు
ఇక్కడ యుండగదయ్యా బొబ్బిలి
కోటలో
నల్లమందుగుండునుోను ప్రాంచి వచ్చాడు
నల్లమందుగుండుకు ముందు కత్తియెత్తరాడు
చేతితో యుద్ధము మనము యిక చేయలేము
కోటలకంతా బోగు సింహము

పాపారాయుడు
ప్రాణంవంటి నా బావమరదిగ తాండ్ర
పాపయ్య
అతనుపోయి రాజారపు కోటలో
రాజారపున్నాడు
పాలుకోలు మంత్ర్యాలు మనము

బాగుచేసుకొని
రాజస్త్రిలపిలుచుకొని వల్సలు బోతామా
ప్రాంచివచ్చి రాజుకపట్టముగట్టివాతాడు
వెనుకవచ్చి చెంపలుకొట్టిబొబ్బిలితీతాము'

అని చెప్పినాడు. రంగారాయుడు బాగుగానాలోచించి పనికిన మాట బిని. పౌరుష మంటే తమదేయనుకొనిన వెలమవీరున కట్టి ఆలోచన కలుగుట అతని రాజ్య క్షేమమునకే. రంగారాయుడు అనుకొను నట్లుగా బొబ్బిలి వెలమవీరులు మెలగినచో బొబ్బిలి వారంతా చనిపోయిడివారుకాదు. ఆపదసమయమున మనస్త్రిలను వెంట బ్రేలుకొని వలసలుపోయి, సమయము కనిపెట్టి మరల మనబొబ్బిలికోటను వశపరచుకొనవచ్చునని రంగారాయుడు చెప్పగా; విన్న వెంగళరాయుడు మనము పోయిన వెనుక బ్రతికియుండుట సరిగా దనియు, నాకు వెలవిచ్చిన రెండు గడియలలో శత్రుసైన్యమును చెండాడెద ననీ వీరావేశముతో పలికినాడు. అసమయమున రంగారాయుడు—

'తాలిమినుమ్మి ఓరుపుసుమ్మి వెంగళ
రాయుడా
తాలిమి అన్నది తనను గాచును యెదిరి
గాచు నేమి?

ఓరుపన్నగిబట్లు గాచును వెంగళరాయుడా
అవసరపడితే పనులు కాదుర వెంగళ
రాయుడా
దామెగ్గవారిధి గ్గారాయునిసంధికిపంపితే
రాయబారము తీర్చుకొని దా రాయుడు
వస్తాడు
రాయబారము కుదరకపోతే పిమ్మట
చూతాము'

అని తమ్మునితో పలికినాడు. పై వాక్యములలో రంగారాయుని వివేకము, రాజనీతి చాతుర్యము కనబడుచున్నవి సామదానభేద దండోపాయములతో కార్యసఫలతకు పాటుపడుచున్నాడు.

ధర్మరాయుని బుస్సీయొద్దకు రాయబారిమునకు పంపునందర్భయిన, ధర్మరాయునితో రంగారాయుడు బుస్సీ తూర్పుదేశము చూచుటకు వచ్చిన విషయము, యెగురునేనకు విజయరామరాజు బొబ్బిలివారికి పంపిన జాబు విషయము, జాబును వెంగళరాయుడు చించి జాబు తెచ్చిన హక్కునుల చెంపలు వాయించి పెడబట్టి కట్టించిన ధము, చెప్పినదియు రామరాజు కోపముతో బొబ్బిలి మీదకు యుద్ధమునకువచ్చుచున్నాడని చెప్పెను. విజయరామరాజుకు కలిగిన కోపకారణముల నిట్లు చెప్పుటలో రంగారాయుని లోకజ్ఞత వెల్లడి యగుచున్నది. అంతే కాదు. ధర్మరాయుని బుస్సీ భోజి పోవలసిన దని, వారి భాష మనకు తెలియదుగనుక అచట నుండు దుబాసి లక్ష్మయ్యను కలిసి మాటలాడి బుస్సీతో భేటి కుదుర్చుకొమ్మనివాడు. రాజమహేంద్రవరమునుండి బుస్సీలికరకు మజిలీకి వెయ్యేసి రూపాయలు చొప్పున యిచ్చెద మనియు, ఓడ్డలు, బాలింకలు, ముసలివారిలో కోటలో యున్నా మనియు, రాజాగారికి మాకు చాలకోజులుగా పగయున్న దనియు, ప్రాంచివారికి మాకు పగ లేదనియు, తూర్పుదేశము చూడవచ్చినవారు గనుక మీరు మాతో జగడమునకు రాక

మేమిచ్చు బహుమతులను గైకొని మా బొబ్బిలికోటను మన్నించి మీవూరికి పోవలసిన దనియు బుస్సీతో చెప్పి, సుధికుడు రచ్చకొని రమ్మని రంగారాయుడు పలికనాడు. అట్లు రాయబారము కుదరనిచో పిమ్మట చేయవలసిన కార్యము ఆలోచించుచున్నది.

రంగారాయుడు రాయబార మంపి సంతి కుదుర్చు కొనుటకు ప్రయత్నించి నాడు. సఫలము కాలేదు. తన బావమరది యగు పాపారాయుడు లేనందువలన బొబ్బిలికోట తలుపులు తీసియున్నట్లున్న దని భావించి రహస్యముగా పాపారాయునికి జాబు వంపినాడు. జాబు చేర లేదు. చివరికి యుద్ధము తప్పలేదు.

‘తామస మేల యింక నాకు వెలపులివ్వండి’

అని వెంగళ రాయు డనగా, అప్పుడు రంగారాయుడు తమ్మునితో -

‘పరాకుంచక వినండి మీరు

వెంగళ రాయుడా నీతో యున్నది నీతో యున్నది

బొబ్బిలి కోట గా మీదు బలమంత జాపండయ్యా

దండుకు లోగాను ముందు వెనుక జాడరాదు వెంగళ రాయుడా’

అని వీరావేశముతో పలికినాడు. యుద్ధములో వెంగళ రాయుడు మూర్ఖునిగా పుట్టిన రంగారాయుడు విని ఘోషుఘోషుడున గుఱించి

‘కుడిభుజము కూలిపోతివా

వెంగళ రాయుడా యెంతటిదండు లోపల పోరు చేసితివి

వెంగళ రాయుడా’

అని యెంతగానో వాపోయినాడు.

రంగారాయుని భార్య దేవిమల్లమ్మ కుమారుడు వెంకట్రాయునితో రంగారాయుని క చేరికి వచ్చినది.

రంగారాయుడు చేతులార కుమారు వెంకట్రాయుని -

‘కారణాలు యీలాగు నుండెనో

మానాయన నీకు

మాతండ్రిగారి పేర్వట్టుకొంటిని

వెంకట్రాయుడా

కోటలోపల అదృష్టవంతులు

ఒకరూ శ్రేణి

X డెకో X డెకో పరాసు అన్నము

తినక తీరదేమి

ఇంకా మీరు బ్రతికి యెందుకు

వెంకట్రాయుడా’

అని మొలగోసున్న బాకునుతీసి వెంకట్రాయుని ఎగురవేసి నరకబోయెను. రంగయ్యదొరగారు మిగతా వెలమవీరుల పిలిచి మీమీ బంధకములు వదలించుకొని రండి యనగా వారుపోయి వారి వారి భార్యలను చిడ్డలను జంపి తిరిగి కొలువు వకువచ్చిరి. రంగారాయుడుకూడా భార్య మల్లమ్మదేవిని, కుమార్తె సుందరమ్మను ఇంకను కొంతమంది అంతఃపురస్త్రీలను గొంతులుకోసెను. పద్మనాయక వీరనారీమణులు పరానువారు చేతిలో పడకుండుటకు తానే స్వయముగా అంతఃపురస్త్రీల గొంతులుకోసిన పౌరుషవంతుడు రంగారాయుడు.

కోటవిడిచి రంగారాయుడు బయటకు వచ్చి కోటకు వందనము చేసి ‘నేటివరకు మాకు కోటకు ఋణముదీరెను అన్నలార తమ్ములార వెలమచిడ్డలార ముందు వెనుక జాడవలదు

దండుకు లోగాను

మీదుబలము జాపండయ్యా దండుకు

లోగాను

అనంతకాలము బ్రతికి మనము

రాజ్య మేలలేము

చచ్చినవారికి వీరస్వర్గము

యిక్కడ కలుగును’

అని రంగారాయుడు వెలమవీరులకు ధైర్యముచెప్పినాడు. రంగారాయుని

మాటలు విన్న వెలమవీరులు ధైర్యము తెచ్చుకొని మట్టునున్న శ్రాంతిదండుపై బడిరి. బొబ్బిలిదండు గొర్రెలమందలో దూరిన తోడేళ్ళలాగు శ్రాంతిదండును దునుమాడగా వారితో పోరాడశక్త శ్రాంతివారు కొండచాటునకు పారిపోయిరి. అప్పుడు రంగారాయుడు ‘సమాన వియ్యము సమానకయ్య’ మనునట్లు ?

‘వీరిని చంపితే సార్థకమేమి వెలమచిడ్డలారా రాజుగారిని చంపితేను పేరు కలుగును శ్రాంతివారిని చంపితేను పేరు కలుగు మనకు’

అనినాడు. రంగారాయుని యుద్ధనైపుణ్యమును వైదరుజంగుద్వారా బుస్సీ తెలిసికొని, హక్కరులతో బుస్సీ -

‘కోలు కోలుకోలు యంటు యెదురుగ

పొన్నండి

యేమికోలు యని యడిగితే రంగయ్య

దొరగారు

యెప్పటివలెనే బొబ్బిలికోటలు

యేలుకొన్నండి

మఱల పుత్తరము తెన్నండోయి

హక్కరులు మీరు’

అని చెప్పి పంపినాడు. హక్కరులు రంగారాయుని సమీపించి వైమాటలు అనగా ‘అన్నదమ్ములు, బావమరదులు, బంధువులందరు చచ్చిన వెనుక యెంటరిగాడనై నిలిచిన నా కెందు’ కని రంగారాయుడు తననైస్యములను హెచ్చరించి తానును సమరముచేయుచున్నాడు.

పై వాక్యములలో రంగారాయు డెంతటి వీరుడో, ధైర్యసాహసములు గలవాడో తెలియుచున్నది. రంగారాయుడు యుద్ధము విరమించలే దని బుస్సీ తెలిసికొని కొండప్రక్కకుపోయినాడు. విజయ రామరాజుకూడా దేరాను విడిచి యుద్ధభూమినుండి తొలగినాడు. రంగారాయుడు బుస్సీ దేరాయెద్దకు వెళ్ళి -

'పిరికిబంటు వీడు యిప్పుడు

యెందుకు వచ్చాడు

మీసములేని పేడివాడు

యెందుకు వచ్చెను'

అని కోపగించుకొని దేరాను క్రిందు
మీదుగాజేసి విజయరామరాజు దేరా
వద్దకు వెళ్ళిచూడగా దేరాలో రాజు కన
బడలేదు.

'బొబ్బిలివారిబలము నీకు తెలిసియున్నాది
నీ తాతతండ్రులు బొబ్బిలిమీద

హతిమైపోయిరి

పుట్టినచోట చావడానికి

బ్రహ్మ వ్రాసలేదు

బొబ్బిలిమీద చావడానికి

బ్రహ్మ వ్రాసినాడు

హీనమానము లేక యిప్పుడు

యెందు కొచ్చితివి'

అని విజయరామరాజును హింపించి రాజు
దేరాను క్రిందుమీదుగా జేసినాడు. తన
తమ్మునిమరణమునకు లాల్ ఖాను దే కారణ
మని తెలిసికొని పట్టరానికోపముతో లాల్
ఖాను దేరాయొద్దకు వెళ్ళి లాల్ ఖానుని
చంపినాడు.

హైదరుజంగు ఇంకను బొబ్బిలివారిని
చేతి జగడంబున జయించలే మని నల్ల
మందు ధూమిని పట్టిచి నాలుగువైపుల
నిప్పంటించగా అమంటలో వెలమబడ్డలు
చనిపోగా రంగారాయుడు మాత్రము
మంటనుండి బయటపడి రాగలిగినాడు.
మంటపెట్టినవారిని గొంతులుకోసి వీర
విహారము సలుపు చున్న రంగారాయుని
తుపాకులతో కాల్చసాగిరి. దేహమంతట
యెన్నరాని గాయములు తిగిలి ప్రేగులు
బయటికి బయల్పడగా, జీరాడుప్రేగులను
యెత్తి దట్టిలోగట్టి యిసుమంతయుజంక
శౌర్యముతో శత్రుసైన్యములను చెండాడి
మరి నిత్యలేకపోగా విరోధులచేత జిక్క
కుండ తనచేత బాకుతో రొమ్మునపాడుచు
కొని ధూమిపైపడి ప్రాణములు విడిచెను.
రంగారాయుడు చనిపోయినా డని

చిట్టి చీమ

- శ్రీ డా. ఎస్. గంగప్ప,

ఎం.ఎ., పి.హెచ్.డి.

చూకారా చిట్టి చీమను

చుట్టూతా తిరిగితే చీమను || చూకారా ||

కోరిక లేదు నుంత

నిలకడలేదు ఇంత

తిరుగుతూ ఉంటుంది నింత

శ్రమించటమే దాని చింత || చూకారా ||

వెళ్లదు ఎప్పుడూ ఒక్కటి

వెళ్తాయి ఒకే తొబడి ఒకటి

సంఘభావం నేర్పుతుంది చీమ

చక్కగాను నేర్వాలి మనమెంతో ప్రేమ.

|| చూకారా ||

(నా 'బాలగేయమాల' నుంచి)

—...—

ఘంకామోతుగ బుస్సీ, విజయరామరాజు
వారి సైన్యము వచ్చి రంగారాయుని
చూడసాగిరి.

రంగారాయుడు గొప్ప అందగా డని
పరాయివాడు, ధైర్యం చివా డగు బుస్సీ
మాటల వలన తెలియు చున్నది. రంగ
రాయుని వీరచిహ్నములు చూచి.

'ఒడ్డుపాడుగు చక్కదనము కన్నుల

కాచెను

వీపునందువింజామరలే రంగయ్యదొరగారు
బొడ్డునందు చింతామణియు రంగయ్య

దొరగారు,

అని బుస్సీ దుఃఖించినాడు. క్రూరకర్ము
డు, కులద్రోహి పాపిష్టి విజయరామరాజు
మాటలను విని ఇటువంటి వస్త్రాదుబిడ్డను
బోగొట్టుకొంటి నని చింతించి రంగారా
యుని దేహమునకు వీరులకు చేయదగిన
మర్యాదలతో దహనసంస్కారము
చేయించెను. సకలమర్యాదలతో రంగ
రాయుడు వీరస్వర్గ మలంకరించెను.

* *

మార్పు

- శ్రీ వెలుదండ రామేశ్వరరావు,

ఎం.ఎ., బి.యిడి.

* ప్రతిపదాదిగ పౌర్ణమి వరకు మరల
ప్రతిపదాది నమావాస్య వరకు గూడ
మార్పు లందుటచేత నే మనకు మిగుల
నందమైతోచు చంద్రుండు డెందమంచు||

* కాలవాహిని ఋతువుల పూలపళ్ళె
రము లహరహముపయనించి రక్తిగూర్చు;
మార్పులందుట చేత నే మనకు ప్రకృతి
మిగులనుపయోగపడుచుండి మేలుగూర్చు||

* తనుమనోధనంబులుకూడ తరచుమార్పు
లందు చుండుట చేత నే యందగించు;
మార్పులే నిత్యనూతన మహిమ సాబగు
నింపు నిసుగు విసమవల కంపివేయు||

* ప్రాతినేలను క్రొత్తసాపైరులెపుడు
పచ్చపచ్చగ పెరుగుటే ముచ్చటగును
ప్రాతినొత్తల కలయిక బ్రతుకులందు
నిభ్యవయమ్మొముల్ వేయు ననుదినంబు||

* పానపాత్ర యిచ్చట ప్రాతదేవునిగాని
పానయోగ్య మధువు దీన క్రొత్తి;
ప్రాతదైన మధువు బహుక్రొత్తిపాత్రలో
నింపబోవ నదియు నింపు గూర్చు||

* మార్పు కల్గెను సహజంపు మార్పులైన
ప్రకృతికోధను హెచ్చింపఁ బాపదును
మార్పు లనునవియే కృత్రిమమైన
ఘోర పరిణామముల కెల్ల కారణ మగు||

* సహజ పరిణామ సరళితే సరసిబాళి
సరసులకు నందమున్ గూర్చు నరసిచూడ,
కాల మదహస్తి కర పాద ఘట్టనమున
కల్గిమార్పు లాయుంవంబు కడల కంపు||

* మార్పు లేన్నేని వచ్చిన మార్పులేక
మనకు సరిపెట్టుకొని పోయిపనులు సేయు
ధీరు లిప్పుడు గావలె దేశమునకు
వారి వలన నే దేశంబు బాగుపడును.

—...—

గాంధారి పత్రివ్రత - కుంతి పరమ పత్రివ్రత

- శ్రీ మోపిదేవి కృష్ణస్వామి, ఎం. ఏ.

పాత్రవ్రత్య విషయమునగూడ భారతమున వివిధ సన్నివేశములలో చక్కని ధర్మావ్యవస్థితి ప్రతిపాదించబడినది. ఆయా సన్నివేశములను సమన్వయించి చూచినచో మన కీ ధర్మావ్యవస్థితి లేటెల్లము కాగలదు. తొలుత కుంతి, గాంధారుల పాత్రవ్రత్య విషయమును పరిశీలింతము.

తనను తండ్రి జాత్యంధుడైన ధృతరాష్ట్రునకు ఈయబోవుచున్నాడని వార్త విన్న గాంధారి తండ్రి నిర్ణయము ప్రకారము తనను ఆక్షణమే ధృతరాష్ట్రునకు సమర్పించుకొని భర్త చూడలేని లోకమును తానుకూడ చూచుట కిష్టపడక కన్నులకు వస్త్రము కట్టుకొన్నది. అట్లే గాంధారి ధృతరాష్ట్రులకు వివాహము జరగినది. జీవితాంతము తన కన్నులకు వస్త్రము కట్టుకొనియే యున్నది గాంధారి.

ఇక కుంతి. తనకు దుర్యోను డిచ్చిన వరము పరీక్షింపగోరి యిట్లు చేసెనుగాని తనకెట్టికోరిక లేదని కుంతి వివరించి చెప్పటయు, తనరాక వ్యర్థముగా దని ఆమె కన్యాత్వమునకు భంగము కలుగకుండ నూర్చుడు పుత్రుని సోగ్యార్థమున ప్రసాదించుటయు, జరగినది.

కుంతికి పాండురాజుతో వివాహమైనది. కిందముని కాపమువలన సంతానము పొందుటకు అనకాశములేని పాండురాజునకు పుత్రసంతతి కావలె నని కోరిక కలిగినది. జీవితమున నిజ మగు తృప్తి పొందుటకుగాని, వంశము నిలుచుటకుగాని, పితృ ఋణముతీర్చుకొనుటకుగాని పుత్రసంతతిని పొందుట యొక్కటే మార్గ మని నిశ్చయించుకొనినాడు పాండురాజు.

కుంతిని దేవరన్యాయమున పుత్రులను పొంది తనకు తృప్తిని, ముక్తిని కలిగించవలసినదిగా కోరినాడు పాండురాజు. కుంతి పాండురాజున కంకితమైన మనస్సున మరియొక మాటని నిలుపలేనన్నది. సంతతి పొందుటకు మరియొక పవిత్రమార్గ మున్నదని వ్యవస్థాశ్వుడను రాజుకథను భర్తకు వివరించినది. వ్యవస్థాశ్వుడనురాజు తన పత్నియైన భద్రయంగు అనవరత కామాసక్తుడై యువ్యాధితో మరణించెను. అప్పుడు భద్ర భర్త శవమును కాగలించుకొని గోదించుచు 'నిన్ను విడచి యుండలేను. నీతోడనే నేనును వచ్చెదను. అట్లు కాదన్నచో నీ ప్రతిరూపులైన పుత్రులనైనను నాకు ప్రసాదించుము' అని కోరినది. 'తప్పక పుత్రులు దయింతురు. ఋతుమతివైన యేనిమిదవ రోజున గాని, పదునాల్గవ రోజున గాని శుచివై శయన మందుండి నన్ను తలంపుము.' అని భర్తశరీరమునుండి భద్రకు దివ్యవాణి వినిపించినది. ఆమె యిట్లే చేసి యేడుగురు కొడుకులను పొందినది. ఈ కథ చెప్పి కుంతి 'నీవు కూడ మాయం దిల్లే పుత్రులను అనుగ్రహించవలసిన'దని ప్రాధేయ పడినది.

అప్పుడు పాండురాజు వివాహవ్యర్థకరూపుకట్టుకొన్న కిందము వివరించి, 'భర్తచే నియోగింపబడక పతి యేమియును చేయరాదు. భర్తచే నియోగింపబడి చేయకుండుట సరికి దోషము' అని మనువు చెప్పిన ధర్మమును వివరించి, 'పూర్వము కల్యాణపాదుడను రాజుని చే నియోగింపబడి వాని భార్య మదయంతి కసిక్కుని వలన అశ్మకుండను పుత్రుని పొందినది. చూడగా మా జన్మముకూడ నిట్టిదేకదా! మహాముని యగు వేదవ్యా

సుని వలనగదా మావంశము నిలిచినది. ఈ సన్నివేశములను బట్టి సత్యమును బోధపరచు కొన్నచానవై నా నియోగమునే చేయవలసినది' అని కుంతికి నచ్చచెప్పి పాండురాజు పుత్ర సంతతిని పొందితీరవలె నను కోరిక తనకు మిక్కుటముకాగా భార్య నిట్లు ప్రార్థించుచున్నాడు.

అలయక ధర్మకాస్త్రముల

యందు బురాణములందు జెప్ప ను

త్వలదళ నేత్రవింగును యప

త్యమ మే లని కావునన్ యశో

నిలయుల బుత్తులం బడయు

నీ కొనరించెద సంగతాంగులీ

దళ విలస న్మదీయకర

తామరసద్వయ మోజితాంజలిన్ !'

ఇట్లు సమస్కరించి దీని వద నుడై ప్రార్థించుచున్న భర్తను చూచి, భర్తకు సంతతిని ప్రసాదించుటయే తనకు కర్తవ్యమని నిర్ణయించుకొని కుంతి దుర్యోను డిచ్చిన వరప్రభావమును అతనికి తెలిపినది. అతని కోరికపై నియోగింపబడి ధర్మ, ఆనిల, శక్రకుల నుండి ధర్మజ, భీమాద్భుతమును పొందినది.

మాద్రీ తాను పుత్రులను పొందవలెనన్న కోర్కెను పాండురాజునకు విన్న వింపగా, పాండురాజు కోరికపై దుర్యోనుడు తన కిచ్చిన మంత్రమును మాద్రీకుపదేశించినది కుంతి. ఆ మంత్ర ప్రభావమువలన భర్త నియోగముపై అశ్వినీదేవతలను ప్రార్థించి నకుల సహదేవులను పొందినది మాద్రీ.

కుంతికి పుత్రసంతతి కలిగిన దన్న వార్త విని ఉదయతాడనము చేసికొన్నది గాంధారి. తత్ఫలితముగా గర్భపాతమైనది. వ్యాసుని కరుణవలన ఆ మాంస పేషనుండి నూర్చు పుత్రులు, ఒక్క కుమార్తెయు జన్మించిరి.

తనవలెనే తన సవతికి గూడ సంతతి కలగవలె నని కోరినది కుంతి. దుర్యో

నుడు తన కిచ్చిన మంత్రమును తాను గురువై సవతి కపడేశించినది. తోడికొడలికి తన కన్న ముందు సంతతి కలిగిన దని ఈర్ష్యతో ఉదరతాడనము చేసికొన్న గాంధారి సామాన్య స్త్రీ స్వభావమును ప్రదర్శించగా, సవతికే మంత్ర మాపదేశించి తదతీత స్వభావమును చూపినది కుంతి.

భారత కథను సమగ్రముగ, సమన్వయార్థముగ పరిశీలించినచో కుంతి యొక్క పవిత్రత ఉత్తమత్వము మనకు గోచరింపగలవు. ఆమెలో కామవాంఛ ఉన్నటులు కనబడదు. సూర్యుడు దిగి వచ్చిన నాడును ఆమె కట్టికొరికయు కలుగలేదు. వరమును పరీక్షింపగారి మంత్రము నుచ్చరించితిని గాని మరియేయుద్దేశముతో కాదని సూర్యునకు వివరించి, తనను వదిలి జేయవలసినదిగా వేడుకొన్నది కుంతి. తనరాక వ్యభిచారమున దనియు, సద్యోగర్భమున పుట్టుదు గలుగు ననియు, కన్యాత్వమునకు మాత్రమెట్టి భంగము కలుగ దనియు నచ్చ చెప్పినాడు సూర్యుడు. పుత్రుని ప్రసాదించినాడు. ఈ సన్నివేశమున కుంతికి కామవాంఛ అను మాత్రముకూడ లేక పోవుటవలననే ఆమె కన్యాత్వమునకు భంగము కలుగకుండుటగా చెప్పినట్లు కనిపించును. ఈరీతిగనే యమ, అనిల, క్రతులనుండి పుత్రులను పొందువేళకూడ ఆమె మనస్సునకు కామస్పర్శ లేదు. భర్త అప్పగించిన బాధ్యతమాత్రమే ఆమె మనమున నిండియున్న దని మనము గ్రహింపవలసియున్నది.

ఇట్టి పవిత్రమూర్తి కనుకనే దుర్వాకు డామెకు వరము ననుగ్రహించుటయు, మంత్ర ప్రభావమున ఆహవాన మాత్రమున దేవత లామెకడకు నడచి వచ్చుటయు, ధర్మతేజో మూర్తులయిన ధర్మజ భీమార్జునులు ఆమెకు కొడుకులై జన్మించుటయు, జరిగిన దని నూత్న దృష్టితో పరిశీలించిన తెలియగలదు.

భర్తచూడని లోకమును తానుకూడ చూడ జాలదని కన్నులకు వస్త్రము కప్పకొన్న గాంధారి పతివ్రతాధర్మమునే అవలంబించినది. భర్తృప్రకారకు తనను తాను త్యాగము చేసికొనిన కుంతి అంతకు మించిన పతివ్రతాధర్మము నాచరించినది.

ఇచ్చట నూత్నముగా పరిశీలించిన ఒక సత్యము దర్శనమిచ్చును. భర్తకు కన్నులులేవని తానుకూడ కన్నులు కప్పుకొనుట మేలా? తన కన్నులతో భర్తకు కన్నులు లేని లోటును తీర్చుట మేలాయని ఆలోచించిన గాంధారి అనుసరించిన మార్గాలు శీఘ్రములు మనకు బోధపడగలవు. తన కన్నులతో భర్తను నడిపించవలెనని ఆమెకు ఊహారాలేదు. ధృతరాష్ట్రునకును అట్టి సంకల్పము కలుగలేదు. విచిత్రము.

కుంతి పాండురాజుల దాంపత్యము వివేకమునకు నెలవు.

గాంధారి పాతివ్రత్యము ధౌత్యముగా ప్రాధాన్యము వహింపగా, కుంతిదేవి పాతివ్రత్యము మానసిక కక్ష్యకు సంబంధించినదై ఉన్నతము, ఉత్తమము, కూడ నగుచున్నది. నిజమునకు పతివ్రతాధర్మమునది మానసికమే కాని కేవల ధౌత్యముకాదని భారతము ధర్మద్వైతస్థితిని ప్రతిపాదించు చున్నది.

కుంతికివలె నిర్బంధ స్థితిలో పరిపురుషస్పర్శ పొందవలసివచ్చినను ఆ స్త్రీని అవమానింప వలదనియు, మానసిక మగు పవిత్రతకే ప్రాధాన్యమిచ్చి ఆమె కన్యాత్వమునకు భంగముకలుగలేదని గ్రహించ వలెననియు భారతము పదేశించినది. అట్లు స్వీకరించినాడు కనుకనే భారతకర్త కుంతి దేవికి పాండు రాజుతోడి వివాహమును వర్ణించుచు

బీజ ధ్యని

శ్రీ కె. వెంకట్రామయ్య, ఎం.ఎ:

ఇది చిరుగాలే

అయినా చిరుకోపం వస్తే
ప్రచండ ప్రభంజన మాతుంది.

ఇది మబ్బుతునకే

అయినా వాతావరణం మారితే
గర్జించి పిడుగులు కురిపిస్తుంది.

ఇది నీటిబాటే

అయినా కలత వస్తే
అల్లాల సాగరమై ముంచేస్తుంది.

ఇది విస్ఫులింగమే

అయినా ఆగ్రహం వస్తే
దావాగ్నిలా దహించేస్తుంది.

ఇది జల బీజమే

అయినా వైతన్యం లేమి తగిలితే
మొలకెత్తి మహావృక్ష మాతుంది.

—...—

‘యగుకల విమల పయః పయోనిధి సుధా

కర శేఖర గమనీయ కాంతి నితయ

నవనర తాన్నదా నాభితర్పిత ముని

విప్రజనాశీః పవిత్రమూర్తి

వినయాభిమాన వివేక సౌజన్యాది

సదమల గణ రత్న జన్మభూమి

బరమ పతివ్రతాధరణాభిశోభితః

దామ సేక్షణ ద్భూయంసు

బృథవిః బోనిదానిః బృథ యను కన్యక

నధిక పీర్ష్యుడై స్వయంవరమున

బడసి పరనరేంద్ర పరిభావియప్పాండు

వరుడు పేర్కొనో వివాహ మయ్యె.’

అని కుంతిని నోరార కీర్తించి నాడు. కుంతిది కేవల పాతివ్రత్యము గాదు. పరమ పాతివ్రత్య మని వర్ణించుట పాతివ్రత్య సంప్రదాయమున నూత్నదృష్టిని ప్రసరింప జేసి ధర్మద్వైత స్థితినిస్థాపించుట కొరకే.

—...—

“బసవరాజు” వారి గీత పారిజాతపరిమళాలు

- శ్రీ డా. జి. బి. ఎన్. ఆచార్య, ఎం.ఎ., పి.హెచ్.డి.

‘కన్నెవ్వ రాపలే రీవేళా
నాథాటి కోపలే రీవేళా
... ..
పట్టు పట్టుతి నంటె
వాగీసుడే వచ్చి
దాసోహ మని పాట
వ్రాసి వల్లించాలి!’

అని అచంచలమైన ఆత్మవిశ్వాసంతో అభినవం గా అందాల గీత పారిజాతాలను పరిమళింపజేసిన ‘భావకవిసమ్రాట్’ బసవ రాజువారి కవితాసామ్రాజ్యానికి ‘ప్రకృతి గీతాలు’, ‘ప్రణయగీతాలు’, ‘భక్తిగీతాలు’, ‘స్మృతి గీతాలు’ - చతురంగ బలాలు. బసవరాజువారి కావ్యాల్లా జీవితమూ ఒకటే అని పలువురి అభిప్రాయం. అనుభూతిరాగానే పాటలలోనో, పద్యంలోనో అనన్యూడం అలవాటు కాబట్టే వారి గీతాలలో అంత వాడీ, వడీ. ఈలక్షణం వల్లనే గీతాలు పాఠకుల గుండెలపై పుల్కి బాల్చితెంచి తిష్టజేసుకుని కవిగారికే ఎంతో ప్రతిష్ఠని సంపాదించి పెట్టాయి. వారిగీతాలు చాలావరకు ఆపుడితో ఆత్మీయుగా అభిభాషిస్తున్నట్లే వుంటాయి. వారి గుండెలో ఎంత ‘అద్భుత’ వుందో గీతాలలో అంత ‘రసాద్భుత’, వుంది. అరవిడిచి ఎన్నో మర్కల్ని ముమ్మరంగా ముచ్చటిస్తున్నట్లే వుంటాయి. వారికి కొన్ని ఆదర్శాలు వున్నాయి. వాటిని నిర్మాహమాటంగా లోకానికి అందించే ధైర్యసాహసాలు వున్నాయి. వారి అణు అణువులో ‘అభినవతామృతం’ పొంగి పారలుతుంది కాబట్టే - వారి గీతపారిజాతాల మకరందానికి అంతటి తియ్యదనం - పరిమళానికి అంతటి కమ్మదనం. వారిగీతాలు అమృత సదృశాలు కనుకనే అవి అజరామరాలు - అవ్యక్తానంద మధురాలు.

“ప్రేమకన్నను యెక్కు
వేముందిరా యెల్ల
కామ్య పదవులకన్న
ప్రేమ యెక్కువరా!
ప్రేమించు సుఖముకై
ప్రేమించు ముక్తికై
ప్రేమించు ప్రేమకై
యేమింక వలయురా!”

‘కామం’ కన్న ‘ప్రేమ’ మిన్న - ప్రేమ లేనిదే అంతా సున్న. అనే భావాన్ని కళాత్మకంగా, కవితాకమనీయంగా, రసప్రసన్నంగా, రమణీయార్థకంగా ప్రతిపాదించారు. “ఏ మింక వలయురా!” అని కవిగారు నిలదీసి వేసిన ప్రశ్నకు ‘బుద్ధి’గా ఆలోచిస్తే ‘ప్రేమ’ కంటే కావలసింది ఇంకేమీ లేదనే సమాధానమే వస్తుంది. ఎదమెత్త నొట్టక సాదగుందితే, మది గల అహమంతా వదిలిపోతుం దని సరసమైన సందేశాన్ని సహృదయుల కందించి, ఉత్తమ బోధదేశికు లనిపించుకున్నారు. కావ్యం ఉపదేశాత్మకంగా వుండా అని కదా పెద్దల నిర్ణయం! ఈ లక్షణాన్ని సలక్షణంగా బసవరాజువారు పాటించారు.

“వల పెటుంగ క బ్రతికి
కులిక మురిసేకన్న
వలచి విఫల మొంది
విలపింప మేలరా!
చెలి వలపులేని నీ
కలిమి కల్పనె వినుము
వలపు దీగెనె జీవ
సతము కాయునురా!”

అని అమలిన ప్రేమతత్వాన్ని అభిజ్ఞ రసజ్ఞ మనోజ్ఞంగా అభివ్యక్తీకరించారు. అసలు బసవరాజువారి ప్రేమ తత్త్వం అంతా ఈ చరణాల్లోనే వుంది. ‘వలపు’ లేని బ్రతుకు నిష్ప్రయోజన మని

వారి అభిప్రాయం. అసలు వలపులేకుండా జీవించటంకంటే, వలచి విఫలమై విలపించటం మేలు అన్నారు. అంటే విఫలత్వాన్నే వారు కోరుకుంటున్నారని కాదు ఒకవేళ, అలా జరిగినా ఫరవాలే దని ధైర్యం చెపుతున్నారు. నీచుల్ని ఆశ్రయించి ఫలం పొందటంకన్న, ఉత్తమల్ని ఆశ్రయించి విఫలమవటంనయమని మనకో ఆస్యోక్తి వున్నది. ఆ ఆస్యోక్తి పైచరణాల్లో ధ్వనిస్తున్నది. ప్రేమ అంటే ఏదో ఆకర్షణ, ఆరాధన అని చెప్పటంలేదు. ‘వలపు’ అని చెపుతున్నారు. ఈ వలపు హృదయ సంబంధమైనది. అంటే ప్రేమ అనేది అంతరింగికమైనదే కానీ భౌతికమైనది కా దని తెలిపాతున్నది ఇదే అమలినప్రేమ తత్త్వానికి చారిత్రీస్తున్నది. ‘కలిమి’ అంటే ‘చెలివలపే’ అన్నారు. అదిలేని మిగులినకలిమిని కల్పమన్నారు. ఫలాల్ని కానేతీగలు చాలా వుంటాయి. కానీ అన్నీ లెక్కలోకివస్తాయా! అందుకే ‘వలపుదీగెనె జీవఫలము కాయునురా!’ అని తమ ప్రేమతత్త్వానికి ఫలశ్రుతి పలికారు.

గుత్తిరంకాయకూరలోపల ‘వలపంతా’ కూరి పెట్టి, పాయసంలో ‘ప్రేమ’ అనే పాలుపోసి, కరకర వేసిన వూరీలతో పాటు ‘కాంక్ష’నుకూడా వేసి, వెన్నెలలో ‘కన్నెవల పనే’ వెన్న గలిపి, పువ్వుల వెజ్జలో ‘యవ్వనమంతా’ పొదిపి పెట్టి, వెక్రిప్రేమతో తనబావను ఆహ్వానించిన వెక్రిపిల్లను విచిత్రంగా చిత్రించి కవిగారు ప్రేమకు చిత్రవిచిత్రమైన పోకడను నేర్పారు.

‘సగ్నంగా నిజంగా ఉంటుంది ఈయన కవిత్యం. జిలుగూ తళుకూ ఉండవు ఉండడానికి వీలులేదు. ప్రతి భావమూ గుండె చీల్చుకుని దూకుడుగా వస్తుంది. అందుచేతనే ఈయనపాటలలో తొలిచరణాలే గుండె పట్టుకుంటవి. అని ‘ముద్దుకృష్ణ’ గారు బసవరాజు వారి గీతాలను ముద్దుముద్దుగా అంచనావేసారు.

ఈ అంచనా అక్షరాలా నిజమని నిరూపించే గీతాలు కోకోల్లలుగా వున్నాయి. వెళ్ళిపిల్ల అనే గీతంలోని తొలిచరణాలను పరిశీలిస్తే మనకే తెలుస్తుంది.

‘గుత్తొంకాయ్ కూళాయ్ బావా!
కోరి వండినానోయ్ బావా!’

నాటినుంచీ నేటివరకూ ఏనాటివరకూ తెలుగునాడంతా విజయతాండం చేసే చరణాలివి. ఈ పల్లవిని ఎందరో ఎన్నో విధాలుగా వుపయోగించుకున్నారనేది అందరికీ తెలిసిన విషయమే. పాట సాంతం తెలియనివాడు సైతం ఈ పల్లవిని కూనిరాగం తీస్తూ ఏహో వూహల్లో వూరే గుతూ వుంటాడు. వెళ్ళిపిల్ల ఆహ్వానంలోని అమాయిక తా, ఆహ్వాయతా వీటన్నిటికీ ఒక కారణం కాగా - అందరికీ పరిచయమైన పదజాలం కూర్పులోని నేర్పు మరో కారణమైంది. ఆసలు వంకాయ కూరంటే అందులోను గుత్తొంకాయ కూరంటే ఇవ్వపడని తెలుగువాడెవడు? దీనికి తోడు వండి వడ్డించేది మరదలు పిల్ల. ఏమాత్రం బెరుకులేకుండా ప్రేమతో మరదలుపల్ల ఆహ్వానిస్తుంటే కాదనే మూర్ఖుడుంటాడా!

‘గుత్తొంకాయ్ కూళాయ్ బావా!...’ లాంటి చరణాలు తొలిచాపులోనే గుండెను పట్టుకొనేవి ఇంకా చాలా ఉన్నాయి. ముందు ముందు నాటినికూడా వుదాహరించటం జరుగుతుంది. కాబట్టి ప్రస్తుతానికి ఇంతటితో ఆపటం సమంజసం. ఇక మరో అంశాన్ని అందుకుందాం.

‘చెలియతోడ నికి ప్రేమ ప్రయాణము జేయనుంటి నో దేవా
వలపు దీపికలతో మాబాటల వెలుగ జేయు మో దేవా?’

అని తమప్రేమ ప్రయాణానికి గమ్యాన్ని చూపించే భారాన్ని దైవానికే వదిలి వేసారు. చిన్నవిషయమైనా - పెద్దవిషయమైనా; భగవంతుడితోనైనా - మనిషితోనైనా తామే స్వయంగా - ధైర్యంగా

నివేదించుకుంటారు బసవరాజువారు. ఈ సుగుణమే వారికో ముస్ఫిస్తానాన్ని సంపాదించి పెట్టింది లోకంలో. పై గీతంలో ప్రేమప్రయాణానికి వలపుదీపికలు కావాలన్నారు. అంటే ప్రేమకు వలపు ముఖ్యమనేది స్పష్టమవుతున్నది. వలపులేని ప్రేమ నిష్ఫలమైనదే కాదు - నికాసదృశమైన దని కవిగారి అభిప్రాయం. బసవరాజువారు నిర్మించిన అక్షరమార్కాలన్నీ అక్షయరమ్యాలే.

‘ప్రకృతి జన్యంబులై
పరమ రమ్యంబులై
భావముల నొండొరుల

ప్రణయ ముల్కై కు నట్లు
పల్కరించుచు నుంటిరే,

కోకిలా! పల్కరించుచు నుంటిరే!’

అని కోకిల పలకరింపులకు పులకరించి పోయిన భావుకాగ్రగణ్యులు బసవరాజువారు, పై గీతంలో వినిపించిన ప్రణయ సంగీతం అనంతం. మనుజుల కిగమ్యమై, మహితేశక్తి గలిగి, పరమామృతిముఖాలికే ప్రణయ మాధుర్యాన్ని ప్రవహింప చేసారు.

‘తాజ్ మహల్’ అనే గుంపారీజాతిం ముంతాజ్ - సాజహానుల అఖండ ప్రేమ సౌరభాన్ని విడిచివేస్తున్నది.

‘మామిడిచెట్టును అల్లుకొన్న దీ
మాధవీ లతాకొకటి

మే మారెండిటి ప్రేమసంపదా
యింతిం తనరేమా’ 2

అంటూ మామిడిచెట్టును, మాధవీలతను; సాజహాను - ముంతాజాలకు ప్రతీకలుగా గ్రహించారు. పాపి స్థితువానులతను వూడబీకగా, మామిడి చెట్టు మోడయిపోయి మిగమువేల వేసిందని ముంతాజ్ మరణాన్ని ధ్వనింపచేసారు. సాజహాన్ వియోగ భారాన్ని, తాజ్ మహల్ నిర్మాణాన్ని సాజహాన్ మరణాన్ని క్రమదశలో ధ్వనింపచేసిన తీరు - వినవలసిందే మీరు.

‘ముచ్చటైన ఆకులుకాయ లనే
వెచ్చని కన్నీళ్ళోడ్చి
పచ్చనాకులా గొప్పరింటిలో
పండొక్కటి రాల్చి
మామిడిచెట్టు మాధవీలతతో
మాయలో గలసింది.
కామిత మిచ్చే మామిడిపండ్లూ
కవులకు మిగిలింది.’

గీతం మొదటినుంచీ చివరిదాకా ధ్వనిగర్భితంగా నేనడిచింది. ధ్వనిని సాధించటం కోసం ప్రతిభావంతిమైన ప్రతీకల్ని గ్రహించటంలో బసవరాజువారి ప్రజ్ఞ ప్రస్థోతమాన మవుతుంది. ప్రేమ విషాదాలను రంగరించి ఆచ్ఛుపోసిన సహృదయాలను స్పందింపజేస్తుం దనటంలో సందేహ మేమీ లేదు. మామిడిచెట్టే నా మాధవీలదేనా, ముంతాజ్ - మిగొకటి యే నా మాయలో కలవలసిందే. ఎంత వేదాంతాన్ని స్ఫురింపజేసారు! కామిత మిచ్చే మామిడిపండ్లూ కవులకు మిగిలింది అంటే ముంతాజ్ సాజహానుల పవిత్ర ప్రేమకు ప్రతిఫలమై ‘తాజ్ మహల్’ కాశ్వతంగా నిలిచిపోయింది. ‘కామిత మిచ్చే మామిడిపండు’ అనడంలోని విశేషం గమనించవలసింది. తాజ్ మహల్ నిర్మాణానికి చారిత్రక నేపథ్యం ఒక్కటే అయినప్పటికీ, భావుకులైన కవులు ఎవరెన్ని దృక్పథాలతో సంభావిస్తే వారికీ అలా దర్శనమిస్తూ వారి కామితాలను తీర్చే ‘ముంతాజాలమై’ ముడిపెట్టన్న దేవి విశేషాన్ని చెప్పకోవచ్చు. తాజ్ మహల్ ని చూసే ప్రతివాడికీ గసదృష్టి వుండదు. సౌందర్యభావన వుంటే వుండవచ్చు. అంతిమాత్రాన వాడు కవి కాదు. ఒక్కరసదృష్టి వున్న భావుకుడే కవి అవుతాడు. వాడికి తాజ్ మహల్ దర్శనమిచ్చే తీరు వేరు. మరో సామాన్యుడికీ దర్శనమిచ్చే తీరు వేరు. ఇంత వ్యత్యాసం వుంది కాబట్టే ‘కవులకు మిగిలింది’ అని అనవలసి వచ్చింది.

‘శేషనైనా శేషలేదే ! మోము
చూపనైనా చూపలేదే !
కోపకారణ మేము
యే పాప మెటుగ నే’

అని యశోధర విలపిస్తూ -

‘కన్నిబాబా ! నీకు
కల్లలైన రారేద !’

అని కన్నకొడుకుని చూసుకొని
కన్నీరు కార్చింది. ఏకారణమూ లేకుం
డానే భర్త తనను విడిచిపెట్టి వెళ్ళడం
ఏభార్య సహించలేదు. ఈ బాధ ఒక్క
యశోధరకే పరిమితం కాదు. స్త్రీలను
సామాన్యం. అయినా యశోధరకే మిగి
లిన స్త్రీలకీ తేడావుంది.

ఉంది కాబట్టే ‘మోము చూపనైనా
చూపలేదే !’ అని దీనాదీనంగా విలపిం
చింది. కనీసం ఒక్కసారి - వెళ్ళబోయే
ముందు ముఖం చూపించినా ఆమె తృప్తి
చెందేది. వెళ్ళడం ఎందుకు? ఎక్కడికి?
అని ప్రశ్నించేది కాదు. అటువంటి
స్వల్ప భర్త నిష్క్రమణం లోక కల్యా
ణార్థమేనని తెలిస్తే యశోధరలాంటి పవి
త్రమ్మార్తి అడ్డుపడటం అనే సమస్యే
వుండదు. ఆమె కోరుకునేదల్లా ఒక్క
సారి భర్త ముఖదర్శనం. మరి, ఆదర్శన
భాగ్యానికి కూడా నోచుకోలేని యశో
ధర విలపించటంలో ఆసమంజసత్వం
యేముంది? ఇక తనకు మిగిలించింది భర్త
ప్రతిరూపం - తన ఇంటిదీపం. అందుకే
కన్నకొడుకుతో ‘నీకు కల్లలైన రారేద!’
అని తనదురదృష్టాన్ని చెప్పుకున్నది. భర్త
నిష్క్రమించే వేళలో ఆ పసివాడి
కేమైనా కలగొచ్చి కలతనిద్రలో శస్త్రే
భర్త మననైనా మార్చుకొనేవాడు. లేక
పోతే కనీసం ముఖమైనా తాను చూసు
కోటానికి వీలుండేది. ఇది - ఆమె ఆలో
చన, ఆవేదన. ఈవిధంగా పైగీతంలో

అ త్మో ద్ధ ర ణం

- శ్రీ వసంతరావు వేంకటగావు,
ఎం. ఎస్.సి.

* ఆశ్శవిశ్వాస పరమాత్మ విశ్వాసముల్
నడచినవి, బీభత్స మెడదలో చెలరేగె;
ఆతి శాంతశాసార మట్లున్న మనసులో
నత్యంత నెత్తురేధ మప్పుడే జనియించె.

*అదే తడవు గాజవలె వృది
పగిలిపోయింది

మానవత్వపు విలువ మంటలో కలిసింది,
మంచితనం బెల్ల మంచువలె కరిగింది,
కాతన్య మేమిటా క్రమ్మకొన సాగేయి.

*లోభమాత్సర్యాలు, క్రోధమోహాదులన్
శుద్ధ పరమాణు విస్ఫోటనంబటు ప్రేలి
శాంతిసంతృప్తలను సాంతముగ వారియించి
మానవాకార దుర్మార్గునిగ మార్చినవి.

*విశ్వాస పతనాని కిశ్వాస పోసిన
దేశా? హృదయమం బెట్లు కాయానినది?
అనియేడ జన్మించె? హృదయమందా?

బాహ్య

లోకాలలో పుట్టి లోప్రవేశించెనా?

*ఇది భరింపగరాని హృదయవేదన. దీని
పరిమార్చి మానవత ప్రకటింపవలె నన్న
ఆశ్మిత క్రియే శరణ్య వ్యవస్థ మికలేదు
ఆత్మోద్ధరణ మొకటె, అన్యమార్గములేదు?

—...—

బసవరాజువారు వారి కరుణామృతాన్ని
వెల్లువలా పాతించారు. యశోధర దీన
గాఢకు వెలుగు చూపారు. (సతేషం)

1. వైతాళికులు: (కవితా సంకలనం)-
ముద్దుకృష్ణ. పుట.

2. ఈ గీతం రేడియోలో లలితసంగీత
క్రమంలో మనకు తరుచు వినిపిస్తూనే
వుంటుంది. దీన్ని ఎవరెవరు మనకు విని
పించినా - కనిపించేది బసవరాజు వారే.

—...—

సంక్రాంతి శోభ

- శ్రీమతి కమలాదేవి.

* * *

*మకర సంక్రమణానంద మధురవేళ
గొబ్బి దేవత నెందరో కొలిచినారు
రంగవల్లుల శృంగార మంగళాంగి
లక్ష్మీవిహరించు రమణీయ లక్షణముల.

*ఇంతి నవ్వులవలె నోచు బంతిపూలు
హిమసుధావృష్టి కురియు మహిమహళి
ధాన్యలక్ష్మికి స్వాగత తరుణ మనగ
కర్నకుల్ చేసి రల్లడె వార్షరవళి.

*కూతు రల్లుండ్ర కులుకులో కోమలతలు
నవవహూవర భావంపు నర్సికాస
మమ్మ తినిపించు విందుల కమ్మదనము
బాలకోత్సాహ పూరిత భాగ్యకళలు.

*‘హరిహా! రంగా! హరి!’ యనుచు
హాయిగొలుప

తెల్లవారక మునుపె యేలేంచు భక్త
బృందగానాలు మేల్కొల్పు సుందరముగ
తోచె హేమంతశాంత సంతోషరీతి.

*పితృదేవతలకు పూజ ప్రీతి, జేసి
దానధర్మాలతో జన్మ ధన్యమంద
ఇష్టదేవతలను గొల్తు రిచ్ఛమీల
బంధుమిత్రుల కూర్చు సంభావకాంతి.

*గొలుపు సంక్రాంతిమరిపాలకున్ బవంతి
రమ్యతేజము లొల్కు పర్వంపు టింతి
తరుణమానసముల కది అరుణక్రాంతి
రాగ భోగ సరాగ విరచిత దాంతి.

—...—

వామన చరిత్రలో మనచరిత్ర

- శ్రీ కపిలవాయి లింగమూర్తి.

సంస్కృత భాగవతం 'జన్మాద్యస్య యతః' అని బ్రహ్మసూత్రాల్లోని చతుస్సూత్రితో ఆరంభమయింది. దాన్నిబట్టి బ్రహ్మసూత్రాలు ప్రస్థానత్రయంలో ఒకటిగాబట్టి భాగవతంలో పాగాణికత్వంతోపాటు వేదాంతంగాడా ఉం దని తెలుస్తుంది. ఈగ్రంథాన్ని ఆంధ్రీకరించిన పోతన మహాభక్తుడు, మహాకవి, కాబట్టి ఆతనికి ధనంగాడా మూలంలోనల ఉత్తమకవిత్వంతోపాటు గహనమైన తత్వంగాడా చోటుచేసుకుంది. అట్టివానిలో వామన చరిత్ర ఒకటి. మూలంలో అది గురువందల గ్రంథం. పోతనగారు దాన్ని బ్రహ్మాండాంతిసంవర్ధిగా చెంచి ఏడువందలు చేశాడు ఇక దానిలోని మనచరిత్ర వినండి.

మానవునికి దేహమనస్సు, అనే రెండు సాధనాలున్నాయి. వానిలో దేహానికి సంబంధించింది భుజబలం, మనస్సుక సంబంధించింది బుద్ధిబలం. ప్రపంచంలో ఆరెండింటికీ ఎప్పుడూ పోటీనడుస్తుంది. ఒకపర్యాయం ఒకటి గెలిస్తే మరొక పర్యాయం మరొకటి గెలుస్తుంది. వాటి జయాపజయాలే ఈయితవృత్తం.

మనుష్యునికి బాల్యంలో ఇంద్రియాలు తిప్ప ఇంద్రియం ఉండదు. ఇంద్రియాల ధర్మం జ్ఞానసంగ్రహణం, ఇంద్రియధర్మం బలసంగ్రహణం. బాల్యం గడచిపోగానే యావనారంభమై శుక్రగ్రంథులు పనిచేయట మారంభ మవుతుంది. తద్వారా శరీరం బలం పుంజుకుని వికసిస్తుంది. సంపూర్ణంగా వికాసం పొందిన దేహబలం బుద్ధి బలాన్ని సాగనీయుదు. దాన్ని త్రోసిరాజని తానేపెత్తనం వహిస్తుంది. ఈస్థితిని మనం కండకావరం అంటాం. అది ఉన్నంతసేపు బుద్ధిబలం ఎక్కడో తల

దాచుకోక తప్పదు. తిరిగి అది యావనం ఉడిగే సమయంలో విజృంభించి భుజ బలాన్ని ప్రకటనెట్టి మానవుని అన్ని రంగాలను తానే వశపరచుకుంటుంది. ఇక భాగవతకథను చూడండి.

ఈకథలో ఇంద్రుడు బుద్ధిస్థానీయుడు, బలిబలస్థానీయుడు. మనుష్యునికి బాల్యం లో బలంలేదు. అందుచేత మొదట బలి ఇంద్రునిచే నొచ్చాడు. బలానికి శుక్రాశ్రయం లేక శక్తిలేదు గాబట్టి బలిశుక్ర నాశ్రయించి సత్వాన్నిపొంది విజృంభించాడు. దేహబలం విజృంభించినపుడు బుద్ధి బలం పనిచేయదు గాబట్టి ఇంద్రుడు బృహస్పతియొచనపై కొంతకాలం తలదాచుకున్నాడు. అసమయంలో అడవులు పట్టిన బుద్ధుని జ్ఞానంతిప్ప మరేదీ ఉద్ధరింపలేదు. అందువల్ల ఇంద్రుని రక్షించటానికి వామను దివతరించాడు.

దీనిలో వామనుడు జ్ఞానానికి ప్రతీక దానికి తిపస్సయాధులు ముఖ్యం. అందుకే ఈకథలో అతని పరివండ్రిలైన అదితి కశ్యపులలో అదితి పయోధిక్షణ మం గ్రోపదేశ మందిన వ్రతపరుగాలుగా కశ్యపు డచ్యుతుని మనస్సున ధారణ మొనర్చిన సమాధిస్థుడుగా చెప్పబడ్డాడు. ఈ జ్ఞానంత్రయాయుం గాబట్టి వామనుడు త్రివిక్రముడై విజృంభించాడు.

సాధారణంగా రాక్షసుల దండయాత్ర దిక్పాలకపట్టణాలతో ఆరంభమై స్వర్గవిజయంతో ముగుస్తుంది. హిరణ్యాక్షుని విజయయాత్ర ఆలాగే సాగింది. కాని బలిది ఆవిధంగా జరుగలేదు. ఒకేసారి స్వర్గంపైనే దండెత్తాడు. ఇది గమనార్హం.

బలి తనబలాన్ని బ్రహ్మవాదులచే పొందాడు. ఇక్కడ బ్రహ్మశబ్దం ధాతువా

చ్యం. తన్మూలకమే బలం. మానవుని కది యావనారంభంగనుక కామవాంఛా ప్రేరితం. అపుడతనికి 'కావలసింది యువతి. అందువల్ల బలవంతుడైన బలి రంభాదులుగలస్వర్గంతో తనదండయాత్ర నారంభించాడు.

జ్ఞానానికి ప్రథమసోపానం ఉపనయనం, అందువల్ల పోతనగారు వామనునిదీవితాన్ని చెప్పనూ పుట్టగానే పురుడుపున్నెం ఏదీ చెప్పక ఉపనయనాన్ని ఎత్తుకొన్నాడు. అయితే ఈలోపలి సంస్కారాలన్నీ ఏమైనట్టు? అగ్రజన్మల కాయా సంస్కారాలన్నీ యగోచితకాలంలో జరగాలి. లేకుంటే వాటి నన్నిటిని లాంఛనంగా ఉపనయనసందర్భంలో మళ్ళి జరుపుతారు. లేకుంటే ఆచటు పుపనయనాని కర్తుడుగాడు. అందువల్ల పోతనగారిక్కడ ఉపనయనాన్ని ఎత్తుకోవటంలో తిక్కనవన్నీ చెప్పకుండానే అని యగోచిత కాలంలో జరిగాయని తేలిపోయింది. ఇంకొక్కరైతే ఈసందర్భంలో జాతకర్మానులన్నీ పట్టివేసికొని చెప్పే వారేమో కాని పోతనగారు వాటిని చెప్పకుండానే చెప్పాడు. అతని కథానిర్వహణలో యివొక మెలకువ.

ఇక వామనుడు బలిమఖవాటికిను చేరిన విధం చిత్రిగించండి. అప్పుడా వాటి కలో ఉన్న వారు భృగ్వాదులు, వారు వామనుని దూరంలో చూడగానే శుభుండో వారియో? పయోజభవుడో! చండాంసుడో! వహ్నియో! 'అని సందేహించారు. వారు మహాగురుగదా! వారి సందేహం వృథా యెల్లివుతుంది? వచ్చినవా డావైవారిలో ఒకడే, అంతేగాదు. గీతామతం ప్రకారం ఆరూపా లన్నీ ఆతనివే. పోతనగారిక్కడ ఋషుల ద్రష్టుత్వాన్ని బౌద్ధిత్వరంతంగా కాపాడాడు.

వామను డక్కడికి రాగానే బలి నుగ్గే శించి తన వెంటనున్న వారికి, 'ఇతి దే

దానవ చక్రవర్తి" అని పరిచయంచేసి, స్వస్తి జగత్త్ర యీభువనశాసనకర్తకు" అనిదక్షిణ హస్తా న్నెత్తి దీ వింశాచాడు. ఈ రెండుపద్యాల్లో పోతనగారు బలి జీవిత విశేషాన్నంతనూ పొగడడమేకాక భావికథా సూచనగూడా చేశాడు.

కథలో ఏదైనా సూచన చేయవలసి నపుడు సాధారణంగా పాత్రలలోట ప్రస్తుతాప్రస్తుతాలు తో చేమాటలు పలికిస్తారు. పోతనగారిక్కడ ఆవిధం గాగాక మరొక అపూర్వ శిల్పమాపాడు. ఈ పద్యాల్లో మొదటిదానిలో ఆరో చోట, రెండోదానిలో మూడోచోట విషదీక్షాక్షర ప్రయోగ ముంది. 'పురాస్త్ర' గిరిరుద్రేషు అక చటహమాత్య కానింద్యా|| అని లక్షణకాస్త్రం చెబుతుంది. అందు వల్ల కృత్యాదుల్లో కృతికర్తలను గుఠించి చెప్పిన పద్యాల్లో అవిదొరలకుండా చూడాలని అక్షరతత్వజ్ఞులు చెబుతారు. నన్నయగారి భారతరచన ఆగిపోవటానికే ఆయన కృత్యాదిలోని 'శ్రీవాణీగిరిజాశ్చ రాయ'లో ఏడోచోట సకారం నిలువటమే కారణమని వారిమతం. సాధారణంగా కవులు తమశత్రువులపై నిటువంటి కీర్వాణ ప్రయోగం చేస్తుంటారు.

పోతనగారిక్కడ వామనునితో 'ఇతడే దానవచక్రవర్తి' అని చెప్పించిన పద్యంలో ఏడోచోట సకారం నిలిపి మహాభారత రచనవలె అతని కార్యానికి జరిగే విఘ్నాన్ని; తరువాత 'స్వస్తిజగత్త్ర యీభువనశాసనకర్తకు' అనే పద్యంలో మూడోచోట జకారాన్ని నిలిపి అతనికి కలిగే కీడును సూచించాడు. 'హజగడలిడి మూడవచో నిజముగ నిందించి చెప్ప నీల్లుట యరుదే!' అని కవిజనాశ్రయుని వాక్యం. అయితే బలిచక్రవర్తికి మరణంలేదు కాబట్టి పోతనగారిపద్యంలో నిందార్థం రాకుండా జాగ్రత వహించాడనుకోవాలి. అంతేకాక నన్నయగారి స్తుతిలో ఆరోచోట చకారం నిలిచినం

దుకు భారతరచన అతనితో ఆగి అనంత రీయులతో పూర్తయింది. అలాగే యిక్కడగూడ దానవచక్రవర్తి పద్యంలో ఆరోచోట చకారం నిలిపినం దుకు ఆయజ్ఞం అతనితో ఆగి అనంతరం రృగ్వాదులతో పూర్తి అయ్యే సూచన కూడ వచ్చింది. ఇది ఆయన యిక్కడ చూపిన అపూర్వ శిల్పమర్హాల్లో ఒకటి.

కావ్యానికి జీవం ధ్వని. దాన్ని శబ్దం నుండి పిదకటానికి పోతనగారి కష్టిన నైపుణ్యం అనంతరానువాదకర్తల కెవ్వరికీ అబ్బలేదు. ఈఘట్టంలోని బలివామ నుల సంభాషణంతా సరసమైన ధ్వని కావ్యాని కుదాహరణం. బలి యొక్క అమాయక ప్రశ్నలు, వామనునియొక్క గడుసు సమాధానాలలో ఉత్థితమైన చమత్కారం పాఠకులను కావ్యానంద ధోల్లో ఊపి విడుస్తుంది. బలి వామ నుని చూడగానే లోకసామాన్యరీతి నను సరించి.

ఇదుగా యెవ్వరివాడ వెవ్వడవు సం వాంఛలం బెయ్య, ది
య్యెడకున్ నీవరుచెంచుటన్ సఫల మ
య్యెన్ వంశమున్ జన్మమున్
కడు ధన్యాత్ముడనైతి! నిమిఖము యో
గ్యంబయ్యె! నాకోరికల్
కడ పేరెన్! సుహృతంబులయ్యె శిఖులన్!
కల్యాణ మిక్కలమున్.

అని అన్నాడు. ఈపద్యంలోని బలి మాటల్ని ఓపర్యాయం పరిశీలించండి. 'నీవు వచ్చుటవల్ల నావంశం జన్మం సఫల మయ్యాయి. నేను ధన్యాత్ముడనైనాను. శిఖులు సుహృతములై ఈమజ్జం యోగ్యమైన దయింది. ఇది కల్యాణకాలం. నాకోరికలు కడలేరినవి, అని అతడు పలికిన ఒక్కొక్క మాటకూడ వచ్చినవాడు కష్ట వనేవిషయం మనకు తెలుపుతుంది. అంతేగాక 'నాకోరికలు కడలేరినవి' అనటంలో 'కడలేరటం' భావివిఘ్నాన్ని 'ఇదికల్యాణకాలం' అనటంలో కల్యాణం

అతనికి ముందుకలుగబోయే రసాతలవాస శుభాన్ని సూచిస్తాయి. ఇక దీనికి వామ నుడు చెప్పినసమాధానం మరీ చిత్రం. ఇది నాకు నెల వని యేరీతి బల్కుదు

ఒకచోటనక నెందు నుండ నేర్తు
ఎవ్వరివాడవం చేమని పలుకుదు

నాయంతవాడనై నడువ నేర్తు
నీనడవడి యని యెట్లు వక్కాణింతు

పూనిముప్పొక్కల బోవ నేర్తు
అది నేర్తు నిది నేర్తు ననియేల చెప్పంగ
నేరుపు లన్నియు నేన నేర్తు
నొరులు గారు నాకు నొరులకు నే నాడు
ఒంటిగాడ చుట్ట మొకడు లేడు,
సిరియు తొల్లి గలను చెప్పెద నాటెంకి
సుజనులందు తలచు సాచ్చియుండు.

అని చెప్పాడు. దీనిలోతాను విష్ణువు, స్వయంభువు, త్రిమూర్త్యాత్మకుడు అని చక్కగా ధ్వనింపచేశాడు.

ఈనాటివారు పోతన శ్రీ నాథుల చుట్టరికాన్ని అంగీకరించలేదు. అతని అవసానదశలో పోతన ఉండవచ్చునన్నారు. అది నిజమైతే అతడు శ్రీనాథుని అవసానదశలోని కడగండ్లు కండ్ల చూచాడేమో! ఈపద్యంలో ఆ శ్రీనాథుడుగూడా కనిపిస్తాడు చూడండి. ఇతడు కవిసార్వభౌముడు గనుక ఒక చోటనక ఉండనేర్చినవాడు. తాను ముప్పొక్కలు అంటే కవిత్రియంపోకల పోవనేర్చినవాడు. ఇతనికూడాపాపం! నావారనేవా రెవరూ లేరు. ఉంటే అవ సానదశలో కష్టాలుండవుగదా! ఒరులు తనకు లేరు, తానే ఒకరి కైనాడు. సిరి కూడా పూర్వం ఉండేది కాని అపుడు లేదు. అతని స్థానం కేవలం సుజనులు అంటే పండితుల్లో మాత్రమే మిగిలింది. ప్రభువుల దగ్గర మిగలలేదు. ఈవిధంగా ఈ పద్యంలో అతని అంత్యదశను కండ్లకు కడుతుంది. వామనుడు బలినో ఒంటివాడనాకునొక నొకటి రెండడుగుల మేర యిమ్ము సొమ్ముమేర యొల్ల కోర్కెదీర బ్రహ్మకూకటి ముట్టెద-

అని చెప్పి మూడడుగుల భూదానం పొందాడు. తరువాత అతనిమూర్తి విక్రమించసాగింది. అది నభోవీధిలో తోయదమండలం, ప్రభాకాశి, చంద్రలోకం ధ్రువపదం, దాటి పోతుంది. దాన్ని ఎఱుగగారు.

ఇనుని తనమాలి రత్నంబు నిర్దహర
తరళ రత్నంబు కటి సూత్రపరిధిమధ్య
రత్నమును నూపురాగ్ర విరాజమాన
రత్నమును జేయుచును ప్రవర్తనముబొంతు.

అని చెప్పాడు. ఎఱుగ అంటే అరుదుడు కాబట్టి అతడా అంబరమణిని మణి ధర్మం చెడకుండా సానబట్టి మాలి రత్నం, తరళరత్నం, కటిసూత్రరత్నం, నూపురరత్నం చేశాడు. ఇకపోతన గారా విధంగా కాదు. ఎఱుగగారు మణికాయడైతే పోతనగారు స్వర్ణకాయుడు. అతడా రత్నాన్ని తీసుకొని, 'రవిచింబం బుపమింపు' అని ఆరంభించి, ఛత్రంలో శ్రవణాంకారంలో, గళాభరణంలో, కేయూరంలో, కంకణంలో, కటిఘంటికలో, నూపురంలో, పాదపీఠంలో పొదిగాడు. అతడా విశ్వరూపుని, ఇంత, ఇంతింత, అంత, అల్లంత అనే సామాన్య విశేషణాలతో నిచ్చెనగట్టి పాతకుని దృష్టిని దీనివైపుండి సత్యలోకం వరకెక్కించి చూపించాడు. కాని యేదీర్ఘ సమాసాలూ వాడి అతనికికండ్లు బైర్లు కమ్మించలేదు. పోతనగారివలె తెలుగులోని సార్థకశక్తిని ఇంతబాగా యెరిగినవా రెందరు?

వామనుడు పెరిగి మొదటి పాదంతో ఆకాశాన్ని, రెండోపాదంతో భూమిని అంతనూకొలిచాడు. అతనికిక మూడోపాదానికి చోటు మిగులలేదు. అది చూచి బలి మూడోపాదం తన తలపై మోపమన్నాడు. దానితో వామనుడు రెండోపాదంతో కొలుచుకున్న భూమి నే మొదటి అడుగులో మళ్ళికొలుచుకోవలసి

వచ్చింది. ఆపుడింతకు తప్ప గత్యంతరం మిగలలేదు.

వామనుడు జ్ఞానానికి ప్రతీక. జ్ఞానం త్రయీమయం. ఆ త్రయి వేదాలు. వానిలో మొదటిది ఋగ్వేదం. అది దేవతాస్తుతిమయం కాబట్టి దివిని, రెండోది యజుర్వేదం, అది యజ్ఞమయం కాబట్టి భూమిని అంతనూకొలిచాయి. మూడోదైన సామవేదానికి కంక సానంమిగులలేదు. అందువల్ల అది యజ్ఞాంతంలో భూమిపైని ఋగ్వేదం కొలిచినదేవతలనే మళ్ళికొలుస్తుంది. ఇది జ్ఞానరూపుడైన వామనుని మూడడుగుల తత్వం. ఈలాటివిశేషానికా ఈ కథలో చాలా జన్నాయి కాబట్టి ఇంకొక్క విశేషంతో దీన్ని ముగిస్తాను.

వైష్ణవతత్వంలో సాధారణంగా తక్కిలేక విష్ణువు లేడు. అందువల్ల అతడెక్కడికెళ్ళినా ఆమె ఉండవలసింది. గజేంద్రుని రక్షించేసమయంలో ఆమె ఆనందంలేకున్నా మైమరపున ఆమెను లాక్కువెళ్ళిన మహామభావు దాస్వామి కాని యిష్టదా అతకాశం అతనికి కలుగలేదు. అయితేమాత్రమేం? పోతనగా చూడుంటాడా!

అదిన్ శ్రీసతి కొప్పుపై తనువుపై

అంసో త్తరీయంబుపై

పాదాబ్జంబులపై కపోతటిపై

పాలిండ్లపై నూత్నమ

ర్యాదన్ బెందుకరంబు క్రిందగుట మీ

దై నాకరంబుంట మే

గ్లాదే రాజ్యము గీజ్యసున్ సతతమే

కాయంబు నాపాయమే?

అని గురువుగారిగో చెప్పే బలిచక్రవర్తి మాటల్లో ఆయన లక్ష్మీదేవికి జాగ్రతగా ప్రవేశం కలిగించాడు. కొందరి పద్యంలో కొప్పుపై, తనువుపై పాదాలపై, కపోతలపై, అన్నపుడు ప్రక్రమభంగ ముండన్నారు. కాని అది సరిగాదు. ఆచార్య శ్రీసతి పాలయలుక వహించి

నపుడు ఆమె నూరార్చటానికి ప్రణయకాస్త్రాన్ని న్ననుసరించి మొదట కచాకర్షణం, తర్వాత బాహ్యకర్షణం, ఆమీద చేలాంచలాకర్షణం చేసిందో అప్పుటికి ఆయమ్మ అటుక తీరకపోగా పాదప్రణిపాతం చేసింది. దాసరి తప్పులు దండంతో సరి కాబట్టి. అంతటితో ఆ ఘట్టం సమాప్తి. తదనంతరం కపోలస్పర్శ, పాలిండ్లపై నూత్నమర్యాద. ఈవిధంగా ఇందులో మొదట మానవిప్రలంభం, అనంతరం దీనితో పరిపుష్టమైన శృంగారం ఉన్నాయి.

బలిచక్రవర్తి శుక్రాచార్యునికి తన నిష్ఠాయం చెప్పి భూమిని ధారవోసేటందుకు విష్ణుని పాదం కడిగాడు. అది ఆపుడతనికి 'కలితానమరమాలలాల పదవీ కస్తూరి కేశారమై' పూర్వపుట్టానికి బతులు తీర్చుకున్నట్లు కనిపించింది. ఈ విధంగా పోతనగా రిందులో తక్కిప్రసక్తికలిగించి శృంగరాహికగానే ఇంతటి శృంగారాన్ని ప్రదర్శించాడు. ఈ విధంగా పోతనగారు భక్తికి శృంగారాన్ని అంగంగా చేయటం ఆరెండిటికి గల సామీప్య సంబంధం ఓ కారణం కావచ్చు. ఆ కారణంగా ఆయన నీరిదప్పిన వెన్నుని ముగాన్ని మనకెక్కడ చూపించాడు.

భాగవతంలోని ఈనామన చరిత్ర మానవనిలోని ప్రవాసుని సంపద్ని భాగయోగానికి వ్యాఖ్యాప్రాయం. అంతే కాక దీనిలో బహ్వాచగీత, ఆత్మవృక్ష స్వరూప వివరణం, శుక్రనీతి, ఉన్నాయి. కాబట్టి పురాణకథల్లో దీని కో విశిష్టత ఉంది. అందువల్లనే ఆచర్యగృహస్థుడైన ప్రవరదు ప్రతిదినం 'వామనస్తుతి' పఠత్యంతో లేచేవాడు. ఎప్పుటికైనా మానవజీవితానికి వామనావిర్భావంతోనే ముక్తి కాబట్టి పోతనగా రికథను ఆద్యంతం తత్వగర్భితంగా నిర్వహించాడు. దీనిలో ఆయనకలితా శిల్పం

కవితా సాధన తపస్సాధన వంటిది

* తరంతరం (పరిశీలన) వెల్లడించిన గహస్యం *

— శ్రీ సోమసుందర్.

(గతసంచిక తరువాయి)

పేర్వారం జగన్నాథంగారి తమసోమా జ్యోతిర్మయ-ఆరిపోయే దీపం పడే దీనావస్థను దర్శించింది. దీపం వెలుగుతున్నంతకాలం చీకట్లు వినయాన్నే నటిస్తాయి. కనకనే దీపం ఆరకముందే మరో దీపం వెలుగుతూ నిత్యదీపావళి జరిపాలని ఆశిస్తాడు. ఈకవి భావాభివ్యక్తిలో భాషాభేదం రానీయదు. అలాగని పానుపరి, తనమూ కోల్పోను. కవితను పరస్థలా లెరిగి చెక్కేసి నిద్దపు జొన్నగా ముస్తాడు. పట్టాలు తప్పిన బండి అనేమరో కవితలో అస్తవ్యస్త సమాజ స్వరూపం సమగ్రంగానూ చక్కగానూ వర్ణితమైంది... పట్లపల్లి రామారావు మెరుపులు ఒక లఘుకవి. భూమినుంచి త్రవ్వబడిన బంగారాన్ని కాపాడడానికి దాని గర్భంనుంచే త్రవ్వబడిన ఇనుముతో కటకటాలు నిర్మించి దానిలో క్షద్ర ఆయాదు మనిషి. అనేది చక్కని భావమే! కాని దానినే ఇంత కన్నా సుగ్రహంగా వ్యక్తించేయవచ్చు. ఆప్రయత్నం కనిపించదు. భావాన్ని పల్పగా వచనంపై పరిచినచన కవితగా మారిందను కోడం ప్రమాదం! కవితా

(18 వ శ్రేణి తరువాయి)

గూడ కథావ్యంజకమై రాణించింది. ఈకథలో కందాలు సీసాలు. ఎక్కువ. వామనుడు పుట్టుకతో కందువ. ఆక్రమణంలో బ్రహ్మకూకటి ముట్టాడు. కాబట్టి యిందులో ప్రథమస్థానమాక్రమించిన కందా అతని పుట్టుకను ద్వితీయ స్థాన మాక్రమించిన సీసాలు శిర్షిక శబ్ద భవాలు కాబట్టి అతడు బ్రహ్మకూకటి ముట్టడాన్ని వ్యంజిస్తాయి.

—...—

స్వరూపస్వభావంలో లగువు బిగువు లెంతో ఆవశరం! నాలుగు వచన పాదాలలో చెప్పగలిగే భావాన్ని ఒకటిరెండు పాదాలలో చెప్పడం సాధ్యమేమో కవులు ఆలోచించడం మంచిది. ఆశ్చర్యదృష్టి లేకపోతే కవికూ వచనానికి తేడాయే కనిపించదు. వచనాన్ని నడుములువిరిచి పారలుగా కేరిస్తే కవిత్వమైపోతుం దనుకునే ప్రమాదం యిప్పటికే మితిమీరి పోయింది. ఈ ప్రమాదానికి కవులే కారణం. ఇతరులను నిందించి లాభంలేదు. పోతుకూచి సాంబశివరావు-తెలుగు తెలుగుతనం అనే కవిత ఇలాంటిదే!

బద్వారి నరసింహ అనే శ్రాత్తకవి కూడా తెలంగాణా గ్రామ్యంలోనే రచన చేశాడు. నికృష్ట జీవరాశుల గురికొరకాలన్నీ మనిషిని పట్టి వదలలే దని యితని తత్పర్యం. బాలగంగాధర తిలక్ ప్రఖ్యాతి కవిత గొంగళి పురుగు మధ్యతరగతి జీవితాల కాశీర్నీ, బోధాతనాన్నీ హృద్యంగా వర్ణించిన కవిత. అల్పసంతుష్టతూ, అధిక వ్యామోహతూ కలవగపెట్టే కోటిశ్వర పీఠేశ్వర రావుల మహాభారతి చరిత్ర సుగ్రహంగా రెండు పుటల్లో ఆందించిన కవిత. లక్ష్మీపలకల గొంగళి పురుగుల స్వగతాలను వక్రీకృతశ్లోక ప్రదర్శిస్తాడు బెల్లంకొండ రామదాసుని నిష్క్రమణం ఒకానొక విషాద వాతావరణాన్ని మన చుట్టూ సాలెకామూలా అల్లుతుంది. ఈకవితలో మరీ అతని స్వగతం వాచ్యంగా వినిపించి అతని మరణాంతరం మరింత దుఃఖం పొటుమరింప చేస్తోంది. బైరాగి ప్రఖ్యాత కవిత-వాక్కించెం నమ్మక మివ్వు! ఆత్మ పిశ్వాసం అనేసెల్లుస్తార్దు చెడిన ఆటో ముబైల్ జీవితాలకు వెనకతోపు

కలిగిస్తుంది. నమ్మకం లేని హృదయం-పుల్లలు లేని అగ్గిపెట్టె! అంటే స్థూల దృష్టికి నిండుగా కనిపించినా ఉత్తకూన్యమే. గిరాటు వేయడానికి తప్ప ఎందుకూ కొరగానిది! అట్టిదానికి నమ్మకమనే అగ్గిపుల్లను నింపితే ఏపనైనా చేయగలుగుతుంది. ఈ కవిత సామాన్య మానవ గళోచ్ఛ్వాసాన్ని వినిపిస్తుంది. వరుసగా పైముగ్ధురూ ప్రస్తుతం కీర్తి శేషులై, కవితాశేష కాంతులను విరజిమ్ముతున్న తారాపథవాసులు!

భైరవ శ్లోకాల కేకలు - 'మనిషి, మానవతా నిగమాగమ ఋషి! ఈవిరాణ్మాగూమయ ప్రపంచలో ఆదినిని పాలి కేక పెట్టాడు! అలాంటి మనిషిని నింగి మధ్య మార్తాండువిలా బ్రతిక మని సందేశిస్తుం దీకవిత. బోయి భీమన్న గుడిసెలు కాలిపోతున్నాయి కేంద్ర సాహిత్య ఆకాడమీ పురస్కారం పొందిన సామాన్యకవి! కలమతాలకు ఉమ్మడి కాన్డం అనేకవిత కూలిపోతున్న విమాన వర్ణనతో పరాకాష్ఠకు పర్యవసిస్తుంది. అభివ్యక్తి రామణీయకత నందుకుంటుంది. మల్లిక్ చిగుచ్చించకం అనే వ్యంగ్య కవితలో - ఇవయ్యేళ్ళ స్వాతంత్ర్య భూజం ఎలా పెరుగుతోందో, జాతీయ వాగుల ముకునే కాషాయరంగు కాటిలు ధరించిన వ్యాఘ్రాలు దాన్నేం చేయాలని పథకాలువేస్తున్నాయో ధ్వనిమయం చేసిన చక్కని కవిత. మహాస్వప్న మురిగిన నూరుగట్టి సంజాకుంటూ మృత్యువును కాస్త కాస్తగా కొరుక్కు తింటున్నాను- అనే శిర్షిక గలది దిగంబర కృష్ణ వ్యవస్థా సంకలితం! అలాతినితిని ఆతగా డేమైపోయాడో పాపం మళ్ళీ పికరు లేదు! రెండోసారి పిచ్చెత్తిన పుడు ఏమేమి రాకాడో లేక కూకాడో కవి చెప్పుకున్న సంజాయిషీ పత్రమిది. అప్పుడు చూసిన చేసిన లక్షపిచ్చిపనుల్లో 'నీనీమాచూళ్ళేక థియేటర్లోతెర కడ్డం

గా నిలబడ్డాం' ఒకటి! పాపం మంచి సత్తాగల కవులు ఇలాంటి వ్యష్టివాదాలతో ఎలా వేస్తే పోయారా అన్న బాధ మిగులుతూ ఉంటుంది. సయమమూ, ఆత్మ శోధనమూ లేక పోతే ఎలాంటి పిచ్చికి పోతారో అనే విషయములో భావిశిరాలకు 'దిగంబర శకం' ఒక ప్రబల హెచ్చరిక!

విచక్షణ తారహితంగా దిగంబరులకి వితలమా ముఖ్యంగా ఈమహాస్వప్న కవి తల్ని ప్రచురించిన ఈ తరంతరం సంకలనం - సర్వులనూ ఒకే బౌద్ధాభ్యంతో ఆరింగనం చేసుకో గలిగే స్వేరిణి చిత్ర బాధ్యాన్ని అలవచ్చుకున్నదా అని పిస్తోంది. మాలికి చోదకశక్తిగా ఒక తాత్త్వికాను నిలుపుకోలేని తెత్వాన్ని యితరకన్న ఏమనాలి? సంకలన కర్తలు తమ ప్రజాతంత్ర బుద్ధికి ఇలాంటి విధానాన్ని తార్కాణంగా నిలుపుకుంటే మాత్రం ఆకాభింగమే అనక తప్పదు. కారణం దిగంబరు లందరినీ తన్నినవారు, వాళ్ళని తలకెక్కించు కుందుకు ప్రయత్నించడంలో ఆర్థం ఏమిటి?

శ్రీమాదిరాజు రంగారావు మానంగా కవితా తపస్సమాధిలో జీవిత సాగించే భావుకుడు. సభలూ, సమావేశాలూ, కీర్తిగానాలూ, రేడియో బాబా బజం శ్రీలు వంటి వేవీ ఆయన దరిదాపులకు చేరవు. ఏ పబ్లిసిటీ గ్లామర్లూ రూమర్లూ అందనంత దూరంగా ఉంటాడాయన. కవి చేయవలసిన పని కవిత్వం రాయడమే అన్నంత దీక్షబద్ధబుద్ధితో కాలక్షేపం చేసే వారు ఎవరూ కనిపించని ఈ యుగంలో మాదిరాజు రంగారావు ఒక రేస్పెసిమన్! ఆయన ఎన్నో గొప్ప కవితా సంపుటలు ప్రచురించాడు. ఉదాత్త భావనాపరుడు. కాని ఈ కవి డిక్షన్ లో శ్రుతిపేయతకీ, మాధుర్య గుణానికి అవకాశ మియ్యదు. పైగా కవిత్వం హృదయ ద్రవ్యం నుంచి పైకగని

మేధాపరికరంగా పరిణతి పొందుతుంది. దీనివల్ల సాధారణ పాఠకునికి గజిబిజి ఏర్పడుతుంది. హృదయ ద్రావకశక్తి కన్న ధీశక్తికి అవసరం ఎక్కువ అపేక్షింపబడుతుంది. దీనివల్ల కనీసం సంగీతంతో నైనా శృంగార పరితృప్తి లభించని సాధారణ పాఠకుడు పెడ ముగం పెడతాడు. ఐతే ఆధునిక యుగంలో ప్రతి మంచి కవితకు రెండు మూడు స్థాయిలుంటాయి. రెండు మూడు రసజ్ఞ శ్రేణులకు అందు బాటవుతూ రమింపచేస్తూ ఉంటాయి. పైగా నేటి పాఠకుల సాంస్కృతిక స్థాయి గాని, కవితా రసజ్ఞత గాని, (Poetic sensibility) ఒకే సమాంతరంలో లేవు అలాగే మన కవులలోనూ ఎన్నో స్థాయి భేదాలుండటమూ సహజమే. అందరూ ఒక్కలాగే రాయాలని ఏ ఒక్కరూ కోరినా అట్టివారి కోరిక Regimentation కు పర్యాయ పదమే అవుతుంది. కవులలో వైవిధ్యమూ బహుముఖతా తప్పక ఉండవలసినవే కాక, ఆనివార్యమైనవికూడ! నిజానికి మంచి కవిత్వశ్రోత మంచి వే అనే స్ఫురణ నిజాయితీగా కనిగొనాడు కవిత్వ దృవ్యాత్మక స్థితిని చూసి గర్వపడవలసిన అవసరం ఏర్పడదు. గుణాత్మక సంపదే కవితకు గర్వకారణమూ, భూషణమూ కాగలుగుతుంది. ఆ శుభఘటికలు తెలుగు కవితకు అసన్నం కావలసే ఉన్నవి అప్పుడే మంచి మార్పులతో కవులుగా చెలామణి అయే చాలమంది అల్ప ప్రతిభులరంగులు వెలిసిపోయిన మట్టిబొమ్మలుగా నిలవవలసి వస్తుంది. కవిత్వేతర పదార్థాన్ని కవిత్వంగా చెలామణి చేస్తున్న వారిని వర్తమానం సహించవచ్చు. ఓరీమీ, తాలిమీ, ప్రదర్శించనూ వచ్చు. కాని భవిష్యత్తు కావూచీ లేదు. ఎందరో కవిమృత్యులను ఎన్ని బోట్లు పెట్టి నిలబెట్టినా కాలం కర్కశంగా ఉత్తర క్రియలు జరిపే తీరింది.

కనక ప్రస్తుతం కనిపించే మెగులు లన్నీ వజ్రాఘాతాలే అనుకొని భయపడనవసరంలేదు. మాచిరాజు రంగారావు కవితారీతిని గురించి ఆలోచిస్తూంటే ఎన్ని భావాలయినా ఊట లూరుతాయి. ఈ కవిసంపూర్ణ కావ్యాలేకాక ముక్తకాలు చదివినా కవితా శక్తి గోచరమవుతుంది. ఐతే ఈతని కవిత్వంలోని ప్రధాన లోపం వైవిధ్యరాహిత్యం. రీతిలో శైలిలో అభివ్యక్తి సంవిధానాలలో ఎప్పటి కప్పుడు నవ్యతీరాలకోసం అన్వేషణ కావరాక మునోటనీ కలుగుతుంది. 'మహాకాల కాసారంలో వికసించిన కనక శతపత్రం సూర్యుడు' అనగలగడం గొప్ప కవితా స్ఫురణ. భావన పిచ్చిలించడానికి సాధన ఎంత అవసరమో తెల్లమవుతుంది. వికార ప్రదర్శకులకు తప్ప సూర్యుడు మురిగిన పండులా కనిపించడు. సూర్యుణ్ణి నాలుబంగారు రేఖలకమలమన్న ఈ కవి వెంటనే దాన్ని పూర్వపక్షం చేస్తాడు. 'అంభకార వలయంలో అనే కాబ్బోలుగా సంధిమించే హృదయాగ్ని గోళం' - అంటాడు. సూర్యుడు జ్ఞానానికి అనుభూతికీ సమగ్ర సంకేతం. కాంతికి ఉష్ణానికి స్వల్పక ప్రతీక. కాంతి కవిత్వమైతే ఉష్ణం తత్త్వికాస్త్రం వంటిది. సూర్యుడే మేధావుల హృదయాగ్ని గోళమన్న సింఘర్తి కవికి కలగడం సహజం! ఈ కవి ప్రతిపాదమూ సుదీర్ఘ వ్యాఖ్యానేత్రం! అందుకే మరోసారి చదివించగలుగుతుంది. ఉత్తమకవితా శ్రేణిలో సముజ్జ్వలంగా నిలుస్తుంది. కాలాన్ని గురించి సకల భావజాలాన్నీ సంపుటి కరించే యాకవితి, నాలోచనముగా చదివిస్తే కవి శక్తి అవగతమవుతుంది.

మిరియాల రామకృష్ణ రచించిన - వెన్నెల రమ్మంది కూడ ఉత్తమశ్రేణికి చెందిందే. వీరి శైలిలో ప్రసాదగుణం పాలు హెచ్చు. అంతమాత్రంతో ప్రాణ ప్రదమైన అర్థగాంభీర్యం మృగ్యంకాదు.

వక్రొక్తికి లోటు కలగదు. గుంఫన, గుప్తత కొంత అవసర మవుతుంది. దానిని కవి నిర్గుణానుభూతులకు సగుణపదచిత్రాలమర్చడం ద్వారా సాధిస్తాడు. గుబురు మీసాల క సాయించికటివంటి పదచిత్రాల ద్వారా జగన్నాటకంలో విలన్ పాత్రలన్నింటినీ ప్రత్యక్షం చేస్తాడు. 'కలస మంతి ఫాలతలంనిండా కన్నులు' ప్రసరిస్తే కవికి ఎలాంటి దర్శనమైనా కలుగుతుందని విశ్వసిస్తాడు. నగర జీవన జంజాటంలో నిక బద్ధ కోలాహలాన్ని ప్రదర్శించిన కవి ముకురాల రామారెడ్డి. తెలంగాణా మాండలిక పదజాలాన్ని అవసరార్థం చక్కగా ప్రయుక్తం చేస్తాడు. తద్వారా సామాన్యని గుండెమోత పట్టియిస్తాడు. ఐతే ఆ పదాల కొకటికయివ్వాలన్న అవసరం ఏర్పడుతుంది. 'ఒకరి మెడలపై మనోకరితోడలు' అనే పదచిత్రం తగిలేసరికి ఒళ్ళు ఘుల్లుమంటుంది. 'వంశమంది కవుల అభ్యుదయ కవితాసంకలనం' గా పతాకశీర్షిక ధరించిన సంకలన కర్తలు ఆ అమితవాద నియంతృత్వధోరణికి చెందిన రచయిత ముదిగొండ శివప్రసాద్ నీ ఆతి ఆతివాద రచయితన్నీ ఏకపంక్తిని ఆసీనుల్ని చేయగలగడం ఎలాసాధ్యమో తెలియను!

ఈ ఆంశంలోనే వీరి తాత్త్విక జ్ఞాన దారిద్ర్యం లేటల్లే మవుతుంది. కాని శివప్రసాద్ కవిత 'అవర్ణనీయ' హృద్యంగానే వుంది. 'మూగవోయిన కంఠంతో అమర గాయకుడు కొట్టుకుంటున్నట్లు' - అనే భాచిత్రం చదివేసరికి నాకొక్కసారిగా మహాపండిత ఓంకారనాథ్ ఠాకూర్, నజాత్ ఇస్లామ్, దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి, గార్లు స్మృతివీధిలో మెరుస్తారు. వీరిందరూ గొంతుమూగవోయి అత్యంత దయనీయస్థితి అనుభవించిన వారే!

సమాన భావనూర్తి కలిగించే అసంఖ్యాకరూపకాలను గుదిగుచ్చడం ఆధు

నిక కవితకు భూషణంగా మారింది. దాని వల్ల వేసిన బొమ్మనల్లా చెరిపేసుకుంటూ ముందుకుపోయే గుహ్యత ఏర్పడుతోంది. ఒక గొప్ప రూపకమో, ఒక ఉత్పేక్షో ఒక గొప్ప పదచిత్రమో నిజానికి సరిపోతుంది - ఒక సన్నివేశాన్ని అద్భుతంగా మెరిపించడానికి. ఆ ఆంశాన్ని ఆధునిక పాశ్చాత్య కవులెందరో సాధించి చూపారు. సమాన్యాః భావచిత్రాలను వెదజల్లడం - Impressionistic Technique' నుంచి వచ్చిన సంప్రదాయంగా స్థిరపడింది. మునిసుందరం కవి తనో ఒకమాటతో ఒక అద్భుతచిత్రాన్ని సాధించారు. 'రాత్రి వచ్చింది; ఆటం బొంబు చెరిచిన నగరం!' - చెరిచిన ఒక గడసరి ప్రయోగం. ఈ రాత్రి నకిలించింది కవితలో సంయమనం కొంత కొరవడింది.

మళ్ళీ వీరిదే గెండ్లో కవిత 'దారి' మరి కొంత పెగువు గా ఉంది. ఒక కవి ఒక రూపకం వేసినపుడు అది పాఠకుని అనుభవ పరిధిలో తటాలున మెరవాలి. శంకా కలితం కాకూడదు. 'సహనాన్ని సహపంక్తిలో అందరికీ పంచాలని ఒక కవి ఆంతు - సహనం పంచబడేదేనా, వ్యక్తిగత సంస్కారజన్యమా? అనే సంశయం కలగకూడదు. శంక రక్తిని విరుస్తుంది. వేర్పాటుధోరణిని నిరసిస్తూ కవి - మువ్వ పువ్వువైతే - నేను పరాగాన్ని అనడం బాగుంది. కాని - 'రెక్కవైతే - నేను రక్కసు' అనడం పదాల ఫేలతప్ప సమన్వయం దొరకదు. ఇవే కవిత కెదురయ్యే ప్రమాదాలు.

'వర్తమానం నీపోరాట భూమి ... భవిష్యత్తునీ ఆకాశ్యోతి' అన్నవారు యలమంచిలి తాయారు. 'దారిద్ర్యపు కనుమలలో నివదిస్తున్న రుద్రవీణానాదాన్ని అంతఃపురాలవైపు మళ్ళిస్తున్నా' నన్నవారు రాజు (!!) రాజేంద్ర ఆరేసిన చీరా వారసులు అనే చిన్న కవిత

లలో వర్తమాన దుస్థితి హృద్యంగావర్ణితమైంది. ఏహ్యనికి త్యాగమనీ అసమర్థతకి సహన మనీ అబద్ధాల ఉత్పేక్షలతో సంతృప్తిపడే మూగ జీవుల చిత్రణ రావెళ్ళ వెంకటరామారావు అనలగీతం లోనిది. రంధి సోమరాజు తన సహజతా ధురీణమైన తూరుపు అప్పలమ్మలభావలో 'హానాకాలాన్ని' వర్ణించారు. భావను భేదించి లోనికి పోగలిగిన వారికి హృద్యమైన జీవనచిత్రాలందకపోవు. కవితలో ఎక్కడైనా ఒకటి రెండు సంస్కృత సమాసాలు గోచరిస్తే చాలు గోలు గోలుగా జొబ్బరించే కొంద రాధునికులీ భావను మెచ్చుకోగలగడంలో చమత్కారం లేకపోలేదు.

రెంటాల నగరంలోరాత్రి ఇదివరకే ప్రఖ్యాత మైనది. 'నెత్తిపై నింగి మృత్యువు ముచ్చట ముడిలా వేలాడుతోంది' అనీ వేశ్య వాలుజడ నగరవీధి అనీ చక్కని రూపకాలను కల్పిస్తాడు. వగద రాజేశ్వరరావు కవిత - ప్రశ్న ప్రశ్నలానే ఉంటుంది. లోవ్యక్తిని చంపి సమాజ సమాహాల్ని ఆరాధించడం గురించిన ఆశోకం - వినబడుతూ, సమస్త చరిత్రా ఒక మహాప్రయోగమని భావిస్తూ మిగిలిపోయిన ప్రశ్నలనుగురించి విచికిత్స చేస్తూ ముగుస్తుంది. ప్రజాతంత్రయుగంలో వ్యక్తివాదుల ఆశోకం తీరేదికాదు.

మట్టి పుమిద లో మణిదీపం వెలిగించిన మహాత్ముడికీ మట్టి దీపాలను మట్టిలోకే నెట్టిన దురాత్ముడికీ ఉన్న వారసు ప్రవర్తిస్తుంది విద్వాన్ విశ్వం కవిత. మట్టిలో... వి. మధుసూదనరావు ఏకారణవల్ల ఇందులోని కెక్కింవో కాని - పేలవమైన కవిత! ... వేగుంటమోహన్ ప్రసాద్ నెస్సపిటి విచిత్రమైన భావనలో ఆత్మగ్లానిని ఆవిష్కరిస్తుంది. "కార్తీకమాసంలో మీరు సముద్రాన్ని నాలకొస్తే నాకోసం ఆకాశం అంచుకి ఒక్క అలని పంపించండి!" అనే చక్కని ఇమేజిస్టు ధోరణిలో విగతజీవుని ఆత్మ

కోరుతుంది. మేరునగం మీద నిద్రించే ఒంటరి స్వప్నం, నీట మునిగిననక్షత్రాలు కంటి వెన్నో పదచిత్రాలు కవితనిండా పరచుకొని ఉంటాయి. పోకు చూపు తాయి. కీర్తి శేషుడు వే. నరసింహారెడ్డి తన అసంపూర్ణస్వప్నాన్ని తానే చెరి పేసుకుని వెళ్ళిపోయిన సహృదయ భావు కుడు. పాపం అతడు బ్రతికినంతకాలం ఇతరులెవరైనా తని యింటిపేరు తప్పుగా రాస్తారనే ఎప్పుడూ వే అని మాత్రం రాసుకొనేవాడు. అతనలా వెళ్ళడం చూసి, ఈసంకలనకారులు అతని యింటి పేరు వేణుముగ్ధల అనేవాన్ని మార్చి వేమిరెడ్డిగా అచ్చువేశాయి.

అచ్చువో తమవో యిలాంటి పొర పాట్లను ఎవరైనా తుమించవచ్చు. కాని పదికాలాలపాటు మన వలసినదీ, మన కాలాన్ని - ఆ గామిలోకానికి అందించ వలసినదీ కవితాసంకలనం. దానికి సము చిత అర్హత ఉత్తమ రసజ్ఞత! అదే లోపించి, ఫలితంగా వేరొకటిగా కేంద్రీ కరించుకోవడం స్తుతిపాత్రం కాదు. అందుకే వెనక ఈ సంకలనం గురించి భారతిలో (1977 జనవరి) ఈ కవితా సంకలనాన్ని ఈ వ్యాసకర్త సమీక్షిస్తూ 'ఒకటన్న ముడిఖనిజంలో విద్రుగాముల బంగారం!' అనే శీర్షిక ఉంచవలసి వచ్చింది. ఆనాటి నిర్ణయాన్ని మూడేళ్ళు గడచిన తరుపరి కావించిన పునఃపరిశీలన లో నైతం మార్పుకోవలసిన అవసరం ఈ వ్యాసకర్తకు కలగకపోవడమే ఆశ్చర్య కరం! ఈతరంతరం ద్వారా ఈయొక్క కవితాసాధనే తప్ప సిద్ధి ప్రకృతి కాదేమి.

* చరణ్ సింగు దుప్పరిపాలన జనతా పార్టీ ఓటమికి కారణం -

* చరణ్ సింగు దుప్పరిపాలన జనతాని తుడిచిపెట్టినదేకాని లోకదళం అం తగా తుడిచిపెట్టకపోవడానికి కారణ మేమో? హుందాతనంతో ఓటమికి ఒప్పుకోక నెపం ఇతరులమీదికి త్రోసి వేస్తే కొంతమనశ్శాంతికలుగుతుందేమో.

శ్రీ నాథుని భాష - అన్యదేశ్యములు

— శ్రీ డా. నేతి అనంతరామశాస్త్రి, ఎం.ఏ., పి.హెచ్.డి.

1.1.0 తెలుగు భాషను చారిత్రిక ముగా పరిశీలించిన, ప్రాచీన దశలో తత్సమ, తద్భవ పదజాలము ఎక్కువగా చేరినటులు చెప్పవచ్చును. తిక్కనలో ఆక్కడక్కడ కన్పించినను శ్రీనాథుని కాలమునుండి అన్యదేశ్య పదజాలము మన కావ్యమాలలో ఎక్కువగా వాడుకలోనికి వచ్చినది. అన్యదేశ్య ప్రయోక్తియందు శ్రీనాథుడు ప్రథముడు కాకపోయినను ప్రముఖుడు. మూలభాష నుండి సంక్ర మించినవి దేశ్యములు. తదితరములు అన్య దేశ్యములు. మహమ్మదీయుల పరిపాలన కాలములో ఆరబ్బి, పారిశీక భాషా పద ములు తెలుగువారి రాజకీయ, సాంఘిక రంగములలో వ్యవహారములోనికి వచ్చినవి.

పనుమాడవ శతాబ్దము వరకును జన సామాన్యమునకు ఆరబ్బి, పారిశీక శబ్దము లతో నంతిగా పరిచయముకలుగ లేదనియే చెప్పవచ్చును. మహమ్మదీయులు అల్ యుద్దీన్ దండయాత్రతో పనుమాడవ శతాబ్దాంతమున దక్షిణ హిందూదేశమున చొరబడిరి. నాటి నుండియు వారి శబ్ద జాలము కొలది కొలదిగా తెనుగున ప్రవేశింప మొదలిడినది.

ఆ మహమ్మదీయ పాలకులతో మంచి సంబంధము కలిగి ఉండుటకు కనీసము కొందరు ముఖ్యోద్యోగులు వారిరాజభాష అయిన పర్షియను భాష నేర్చుకొనవలసి వచ్చినది. వీరభద్రారెడ్డి మంత్రి అయిన బెండ్రువాడి అన్నయామాత్యుడు (క్రీ. శ. 1420) పర్షియను, ఆరబ్బి, టర్కీ భాష లను నేర్చుకొనినాడని శ్రీనాథుడు భీమ ఖండములో చెప్పెను.

“పారిశీకాద్యన్య దేశభాషల నుండి ప్రత్యక్షముగా గాని పరోక్షముగా మరాఠీ భాషాముఖమునగాని తెలుగున చేరిన పదములును, మరాఠీ భాషకు నిసర్గములయి సంసర్గ

వశమున తెలుగున ప్రవేశించిన పదము లను, అన్యదేశ్యము లని పరిమితార్థమున ప్రయుక్తము. శ్రీనాథుని కాలమునాటికి ఉర్దూ అను, చూలు, లేని సోమలింగము. మరత్వాడా - తెలుగునాడులకు గల సం బంధ బాంధవములు ఇమ్మోకుల తాత ముత్తాతల నాటివి. తెలుగు - మరాఠీలు భౌగోళికముగా పరిసరభాషలు కాతవా హన చక్రవర్తులనాడు ఇంచుమించు నాలుగువందల సంవత్సరములపాటు మర త్వాడా, తెలుగునాడును, ఒక గొడుగు క్రింద కలిసి మెలిసి యుండిన విషయము జగ మెఱిగిన చరిత్ర”² తొలి నాళ్లలోని ఆదాన ప్రదానముల మహారాష్ట్రీ ప్రాకృ తము ప్రముఖపాత్ర వహించినట్లు చరిత్ర. అనాదియును, అవిచ్ఛిన్నమును, అయిన ఇట్టి సమీప సంసర్గ సంబంధము వలన ఈ రెండు ప్రాంతములలోని వ్యవహార భాషలు పరస్పరము ప్రభావితమై యుం డుట నిర్వివాద విషయము. ఈసంసర్గము కారణముగా తెలుగుపదములతోన్న మరాఠీ వారి నోళ్లలో నలుగుడుపడి వ్యావ హారికరూపములు గాకోశముల కక్కియు పండిత సమ్మతిని బడసి సాహిత్యస్థాయిని సంపాదించియు అక్షరరూపమున చిర స్థాయి పొందినవి.

1.2.0 ఈ దిగువ నూ చించినవి శ్రీనాథ ప్రయోక్త అన్యదేశ్యములు. పద పట్టికలోని ప్రధానాశోపములు 73 వీని రూపాంతరములు 7. మొత్తము ఆశోప ములు 80. కుండలీకరణమునందు వాని రూపాంతరములను కూడ నూచించుట యైనది. వీనిలో పలనాటి వీరచరిత్ర (బాలచంద్రుని యుద్ధము) యందు 16, కృదాభిరామమునందు 2, శ్రీనాథుని చాటువులలో 11, ఉపలబ్ధము లగుచున్న కావ్యమాలలో 41 కలవు.

1-2-1. ఈ క్రింది అన్యదేశ్యములు మరాఠీ భాషలో ప్రవర్తితములై తెలుగులో ప్రవేశించినవి. (42)

	మరాఠీ	పాఠసీ	అరబ్బీ
1. అసలు: (శృ. నై. 6-26) (మూలము)	అసల్, అస్సల్, అసలీ	అస్ల్, అస్లాఫ్, ఇస్లాఫ్	అస్ల్
2. అసివారు: (కాశీ 4-194) (వాహ్యాళి)	అసివార్	అస్వార్, అసువార్	—
3. కమరు : (కాశీ 3-240) (ఒడ్డాణము, మొలనూలు)	కమర్ - కమ్మర్, కంబర్ కమర్, బండ్	కమర్ - నడుము కమర్ - బండ్ - ఒడ్డాణము	— —
4. కాకితము : (భీమ 1-74) (లేఖ)	కాగద్	కాఫుజ్, కాఫిజ్	—
5. కిచ్చడి: (కాశీ 7-185) (నానావస్తువులు చేర్చి వండు చిత్రాన్న విశేషము)	ఖిచడీ, ఖిచిడీ	కిచరీ	—
6. ఖర్చు : (ప. పీ 69) (వ్యయము)	ఖర్చ్	ఖర్చ్ : కొవెల	—
7. ఖుసి : (హర. పీ 2-2) (సంతోషము, విలాసము)	ఖుశీ, ఖుశ	ఖుసీ	—
8. గంజాయి : (శివ 3-62) (మత్తుపదార్థము)	గాంజా	—	—
9. గాగరా : (చాటువు) (స్త్రీలు కట్టుకొను పావడ)	ఘగ్రా	—	—
10. గుల్లాము : (గ్రీడా 265) (సేవకుడు/సేవకురాలు)	గులామ్	గులామ్	అరబ్బీ
11. గొంగడి : (చా. మం 1-128) (కంబళి)	ఘొంగ, ఘొంగడి	—	—
12. గోవ: (శృ. నై 6-120) (పశ్చిమ తీరమున గల రేవుపట్టణము)	గోవే	—	—
13. చబుకు : (ప. పీ 119) (కొరడా, చేతికోల)	చాబూక్	చాబుక్	—
14. చామలా : (ప. పీ 72) (ఒక రకమైన కడియము)	చామల్	—	—
15. చావడి : (ప. పీ 28)	చావడీ	—	—
16. చికిలి : (కాశీ 1-121) (మెలుగు, పదను)	చికిల్	సక్కార్	సక్ల్
17. జబ్బు : (శ్రీ. నా. చాటువు) (మందము)	జబూన	జబ్బ	—
18. డమామి : (ప. పీ 4) (డిండిసుము)	ఘమామి	—	—

	మరాఠీ	పాఠీ	అరబ్బీ
19. దేరా : (ప. వీ 36) (గుడారము)	దేరా	—	—
20. తాయెగు : (ప. వీ 17) (మెడనో, మొలనో కట్టుకొను రక్షాఘాష)	తావీజ్	తావీజ్	తావీజ్
21. తేజీ : (శృ. నై 6-96) (మేలుజాతి గుట్టము)	తేజీ	తాషు, తేద్దా, తాజీ	—
22. త్రానుక : (భీమ 2-77) (తుల)	తరాజా	తరాజా	—
23. తుర్క : (క్రీడా 149) (తుర్కీజాతీయులు)	తుర్క	తుర్క	—
24. దుకాణము : (శ్రీ. నా. చాటువు) (అంగడి)	దుకాన్ / స్	దుకాన్, గుక్కాన్	దుక్కాన్
25. పరాకు : (శృ. నై. 5-106) (ఉపేక్ష)	పరాఖ్	—	—
26. పారసి : (భీమ 1-74) (పారసిభాష)	ఫారశీ (నీ)	—	—
27. పేషణి : (శృ. నై 1-32) (దూత)	పేషణ	—	—
28. పాజు : (ప. వీ 114) (నేన, పటాలము)	పాజ్	పాజ్	పాజ్
29. బరాబరి : (ప. వీ 15) (ప్రభు దర్శనము నిమిత్తము గుమిగూడు ప్రజలనా బగళముచేసి ఎచ్చెయిక తెలుపుట)	బరొబర్	బరొబర్ ఆ-బర్	—
30. బాఁడు : (ప. వీ 2) (కత్తి)	బాక్	—	—
31. బిబ్బి : (శ్రీ. నా. చాటువు) (కురుష్కుల యంతఃపురస్త్రీ)	బిబి	బీ బీ సత్కుల ప్రనూతియగు స్త్రీ	బిర్బి
32. బొందిలి : (చాటువు) (బొంబీజాతి)	బందేల్	—	—
33. మోళము : (శృ. నై 6-94) (వెండి, బంగారము, లోనగు వానిపై పూత)	ములామా ములమ్మా	ములామ్మా	ములమ్మా
34. రావు : (శ్రీ. నా. చాటువు) (నాటి వెలమదొరల పట్టపుపేరు)	రావో	—	—
35. రోజు : (ప. వీ 42) (దినము)	రోజ్	రోజ్	—
36. లంగ : (క్రీడా 42) (వస్త్రభారము, బట్టలమోపు)	లంగ	లంగ, లంగీ	—
37. సమ్మాను : (క్రీడా 42) (ముక్కొయ్య పడవ)	సామాన్	సామాన్	—

	మరాఠీ	పారసీ	ఆరబీ
38. సరిహద్దు : (ప. పీ 33) (పరిమితి, మేర)	సర్ హద్ద్	—	—
39. సహ : (హర. పీ 24) (చక్రవర్తి)	శహ	షహ్	—
40. సాగటాలు : (ప. పీ 45) (జూదమాడెడు సారెలు)	సాగడీ, సాగడా	—	—
41. సేబాను : (హర 7-64) (మెచ్చికోలును తెలుపుమాట)	కాబాన్	షహ్-బాష్	—
42. హద్దు : (ప. పీ 33) (ఆవధి)	హద్	హద్	హద్

1-2-2. ఈక్రింది అన్యదేశ్యములు పారసినుండి తెలుగులో ప్రవేశించినవి. (17)

	పారసీ	ఆరబీ	మరాఠీ
1. ఆపరింజ : (క్రీ. పీ 62) (పుటముపెట్టిన బంగారము)	ఆఫ్ రంజ్, ఆఫ్ రంజీ	ఆప్ రంజియ	—
2. అరబీ : (భీమ 1-73) (అరబ్బీదేశపు భాష)	అరబ్	—	—
3. ఖల్తాని : (శృ. కై 6-96) (ఖల్తానదేశపు గుఱ్ఱము)	ఖల్ లాన్	ఖల్ ల్	—
4. కల్లా 7 : (శ్రీ. నా. చాటువు) (పట రచితి మకటము)	కలూహ్	—	—
5. గసగస : (భీమ 3-57) (ఒక దినుసు మిసావిస్తులకి)	ఖమ్ భాష్	—	—
6. జరి : (శిక 2-90) (వెండి బంగారముల మొలము)	జరీ	—	—
7. జలపోసనము : (కాశీ 6-161) (బంగారు పైహుతి)	జర్ హాష్	—	—
8. పంజా : (హర 7-137) (ప్రకాశించు, రత్నములు చెక్కిన ప్రకాశము)	పంజ్	—	—
9. బాబారు : (శ్రీ. నా. చాటువు) (విపణికిని యందలి జనము)	బాబార్	—	—
10. మసీదు : (క్రీడా 149) (ముస్లిముల ప్రార్థనామందిరము)	మస్ జిద్	మస్ జిద్	—
11. ముఖములు 9 (ప. పీ 17) (ఒత్తుగా మెత్తిగా నుండు ఒక తరహా పట్టుగుడ్డ)	మఖ్ మిల్	—	—
12. మైబారు : (శ్రీ. నా. చాటువు) (పైటకొంగు)	మి'జర్	—	—

	మగాటీ	పారసీ	అరబ్బీ
13. లాహిరి : (కాశీ 2-138) (మాడకద్రవ్య సేవనము)	లహీర్	—	—
14. సన్నాయి : (ప. పీ 4) (నాగ సరము)	షాహ్ నామ్	—	—
15. సురతాణ : (కాశీ 6-309) (పాలకుడు) (సురతాణి, సుర త్రాణ, సురథాణి, సురథాణ ¹⁰ సురథాని) అను రూపాంతర ములు కలవు.	సుల్తాన్	సుల్ తాన్	—
16. హజారము : (కాశీ 1-135) (అస్థానము)	హజిరాన్	—	—
17. హురుముంజి : (హర. పీ 7) (పారసీక జలసంధి చేరువ తీరమున గల పెద్ద రేవుపట్టణము)	హుర్	—	—

1-3-0 వర్ణనిర్మాణాత్మక రూపాంతరత (Phonological Variations) చెందిన అన్యదేశ్యములు కొన్నింటిని ఉదాహరింతును.

1-3-1 స్వరవిశ్లేషము (Anaptyxis)

అసివారు - అస్సార్
కత్తలాని - ఖత్తాన్
కిచ్చడి - కిచ్ రీ.

1-3-2 మధ్యమ స్వరలోపము (Loss of medial syllable)
త్రాసు - తరాజు

1-3-3 మూర్ధస్థికరణము : (Retro flexion)

మోళము - మలమ్మా
సురథాణి - సుల్తాన్

1-4-0 సమాసములలో నొక యంగము అన్యదేశ్య ముండుట కలదు.

1-4-1 అన్యదేశ్యము + తత్సమము
తేడి - హయము (శృ. నై 6-96)

పేషణి - హనుమంత (శృ. నై 1-3-)

1-4-2 అన్యదేశ్యము + తద్భవము
పంజా - మంచము (హర 7-137)

(పైడి) మోళము - కటారి (శృ. నై 6-94)

1-4-3 తత్సమము + అన్యదేశ్యము
వజ్రాల - కమరు (హర 2-26)

1-4-4 దేశ్యము + అన్యదేశ్యము
పసిడి-జలపోసనము (హర 5-56)

పైడి - మోళము (శృ. నై 6-94)

1-4-5 తమిళము + తత్సమము

తిరు - నామము (శ్రీ. నా. చాటుచు

132) తిరు - పతి (కాశీ 5-288)

(సశేషం)

1. భీమఖండము. 1-73.

2. టి. దొణప్ప : భాషా చారిత్రక వ్యాసావళి, పుట 197.

3. సంస్కృతమున 'కాఘజ్' పారసి మూలకముగా మోనియర్ విల్యమ్స్ న ప్రదర్శితము.

4. చుబుకు గ్రామ్యమని, పారసి జన్యమని - కాంబెల్ - పుట 224.

5. త్రాసు దేశ్యమని బ్రౌణ్యము - పుట 467

6. పూర్వ ముద్రా పాతములను, తాళపత్ర ప్రతుల పాతములను, బరిసరింపగా కత్తులాణ, కర్తలాణ, కత్తిలాని, కత్తులాని అను పాఠాంతరములు ముద్రిత గ్రంథములందును, ఖత్తులాణి, ఖత్తులాణ, అను పాఠాంతరములు తాళపత్ర ప్రతుల యందును కలవు. ఖత్తులాణము అను రూపాంతరమును గలదు.

'కత్తులాని' 'ఖత్తులాణ' ఘటితములే మూలపాతము లనియు, ప్రామాణికంగా నొసంగిన వ్యుత్పత్తి సుసంగత మనియు, కర్తలాణ శబ్ద నిర్వహణకు శర కర్త మార్చిన నైషధీయ పాత మగ్రాహ్యము.

7. కుల్లాయి, కుల్శౌ (యయి) పదము లర్వాచీన సాహిత్యమున విరివిగా ప్రయుక్తములు.

8. నల్లమంగు విత్తులు అని ఆంధ్ర పద పారిజాతము - పుట 184.

9. ముఖమాలు అను రూపాంతరము కలదు.

10. ఈ రూపాంతరము లన్నియు వాస్తవముగా నాటి వ్యవహారాను గుణములో లేక శేఖరముద్రాపక కల్పితములో నిర్మించుట దుస్సాధము.

—....—

ప లి త ర

ఎన్నికలు ముగిసినవి. రాజకీయ నాయకుల అంచనాలు (తుదకు శ్రీమతి ఇందిరా గాంధీ అంచనా కూడా) తారుమారుయ్యవవి. రమారమి మూడింట రెండువంతుల మెజారిటీతో కాంగ్రెసు వి డిహించనంతగా విజయం సాధించింది. జాతీయపార్టీలయిన జనతా, కాంగ్రెస్ (యు); ప్రాంతీయ పార్టీలు ఆల్ ఇండియా అన్నాడియంకే, ఆకాలీదళ్ పార్టీలు, నామమాత్రావ శిష్టము లైనవి. శ్రీ చరణసింగు లోకదళ్ ఈ ఎలక్షనుకు పూర్వము తనకు గల స్థానాలలో సగానికి మించిన స్థానాల నయినా నిలుపు కున్నది. మార్క్సిస్టు కమ్యూనిస్టు పార్టీ తన బలాన్ని బాగా పెంచుకొన్నది.

నిరంకుశ - అనినీతియుత - పరిపాలన సాగించినట్లు భావింపబడి 1977 లో చిత్తుగా ఓడింపబడిన కాంగ్రెసు వి ఇంతగా విజయం సాధించడంలోను ప్రజాస్వామ్య పరిక్షికురాలు అని పేరొందిన జనతాపార్టీ ఇంతి చిత్తుగా ఓడిపోవడం లోనూ గల రహస్యం ఏమిటి ?

అందరికీ తెలిసిన పరమ రహస్యం: జనతాపార్టీలోని అంతఃకలహాలు, తిర్చారంగా కంటుపడిన - అసమర్థ-పరిపాలన, క్రమశిక్షణ రాహిత్యం, కాంబిధిద్ర తలలోపం అనేవి ముఖ్యాంశాలు. అధికారాన్ని దుర్వినియోగం చేసి అయినా లబ్ధిసాందవేని చేతకానితనం కూడా ఒక కారణం కావచ్చును.

మహామేధావులయిన జనతా నాయకులు 1977 లో తమకు లభించిన విజయమంతా తమ స్వప్రతిభయే అని అతిగా భావించారు. ఇందిరా వ్యతిరేక భావమే తమ విజయానికి కారణమనే స్ఫురణ కొంచెం వున్నా అది హృదయగతింకాలేదు. లేదా ఆ వ్యతిరేక ప్రభంజనం కాళ్ళతంకా ఉంటుందని భ్రమించడం జరిగింది.

సుమారు ఈ రెండున్నర సంవత్సరాలలోను కాంగ్రెస్ వి ప్రజాభిమానాన్ని చూపగొనేందుకు చేసిన మహాకృషి యేమీ కనబడదు. 1977 లో తనమీద ప్రజానీకానికి కలిగిన ఏహ్యభావమూ, వ్యతిరేకతా ద్విగుణంగా త్రిగుణంగా జనతా మీద కలగడమే నేను వి కాంగ్రెసుకి కలిగిన అఖండవిజయానికి ముఖ్య కారణము. అసమర్థపాలన కన్న నిరంకుశ పాలనయే కొంతవఱకు మేలన్న భ్రాంతి యీ ఫలితానికి కారణం.

ఈ బహిరంగ రహస్యాన్ని జీర్ణించుకోలేక చరణ్ ప్రభుత్వ దుష్టపరిపానమే జనతా ఓటమికి కారణమనీ, జనతా లోకదళ్ల భేదం గుర్తించలేనిఓటరుల మాధ్యమే కారణమనీ పరనిందా ప్రచారానికి ప్రారంభోత్సవం కావించారు ప్రధాని పదవిని ఆసించి ఆకాభంగం పొందిన వృద్ధ నాయకులు శ్రీ జగజీవనరామ్ తుంటి మీద కొడితే పశ్చురాలిన వన్నట్లుంది ఈ వాదం. చరణ్ దుష్ట పరిపాలన జనతాను తుడిచిపెట్టి లోకదళ్ని కొంత వఱకైనా పెల్పించడం ఎలా సమర్థనీయమో!! ఆలోచించలేనితనం కాదా యిది ?

జనతా నాయకుల ఇట్టి పేలవపు వాజ్జాలం ఆ పార్టీని అంత నికృష్టంగా ప్రవాసీకం గణించడానికి ప్రధాన కారణాలలో ఒకటి. దేశానికి అత్యంత గౌరవప్రదమైన అధ్యక్షపదవిని అధిష్టించి యున్న శ్రీ సంజీవరెడ్డిని పక్షపాతి, రాజ్యాంగ విరుద్ధ ప్రవర్తికుడు, అని నిందించి; జనతా విజయంలో ఆయన పదవీ పరిత్యాగం చెయ్యాలని జనతా నాయక ముఖ్యులు ఎలుగెత్తి ఘోషించడం ఆ పార్టీ యెడల ఓటరులకి గౌరవభావం కలిగించలేదు కదా వ్యతిరేక భావమే కల్పించినదడం నిస్సందేహం.

అన్నిటిమీద ఆటుంచి “పార్టీ గలిస్తే శ్రీ జగజీవన్ రామ్ నే ప్రధానిగా చేస్తాం.

రం ప్రధాని కావాలంటే జనతాకే ఓటివ్వండి” అనే ప్రచారం జనతాకి కలిగించిన హాని ఇంతం తనరానిది. ఈ తారకమంత్రంతో హరిజనుల ఓట్లన్నీ తమవే అవుతాయని భావించడం జరిగింది. హరిజన వోట్లవిషయంలో దీనివలన అనుకున్న ప్రయోజనం కలగకపోగా హరిజనేతర ఓట్లు అత్యధిక సంఖ్యలో నష్టము మడానికీ మంత్రం దోహదంచేసిందనేది సత్యదూరం కానేరదు.

1977లో తమ పార్టీ అధికపరాజయానికి, ఈ నాటి ఎన్నికలలో జనతా సంపూర్ణ పరాజయానికి, కారణములయిన గొప్పలన్నిటినీ దూరంగా పెట్టివైచి, ప్రభుత్వాన్ని విజయపథంలో నడపగల సామర్థ్యం శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీకి కలదనడంలో సందేహంలేదు. అశేష భారత ప్రజానీకం తనపై ఉంచిన విశ్వాసానికి తన ఉత్తమ పరిపాలనతో సమాధానమియ్యగల రాజకీయ వివేకం ఆమె పుష్టలంగా కలిగిఉన్నదని భావింపవచ్చును. 1977 పునరావృత్త మాతుందని ఎవరైనా భావిస్తే వారికి ఆకాభంగమే ఎదురు కాగలదు.

లోకదళ్, జనతా, యు కాంగ్రెసు మొదలయిన ప్రతిపక్షాలు వీలయినంత సమైక్యంగా ఉండి, జాతీయ సమస్యలపై నిర్మాణాత్మక విమర్శలుచేస్తూ, ప్రభుత్వంతో సహకరించడం దూషంగా ప్రజాసేవ చేయడమే వాటి ప్రస్తుత కర్తవ్యం. మార్క్సిస్టు కమ్యూనిస్టు పార్టీతో సిద్ధాంత పరమైన భేదాభిప్రాయాలు ఎవరికీ ఏలా వున్నా అత్యంత క్రమశిక్షణయుతమైన పార్టీ నిర్మాణం కలిగి తమ బలాన్ని గణనీయంగా ఆపార్టీ పెంచుకొన్న దనడాన్ని ఎవరూ కాదనజాలదు. శ్రీమతి ఇందిర సుస్థిర పరిపాలన దేశ క్షేమదాయకమై విలసిల్లవలె ననేది నేటి భారతదేశ ప్రజానీక పరమాకాంక్ష. - సంపా||

శ్రీరామమాలావళి

దుర్గా సప్తశతీ

(శ్రీదుర్గా యంత్రరాజ శ్రీరాజ
రాజేశ్వరీ పూజా విధాన సహితము)

(రచయిత - పురాణపండి రాధా
కృష్ణమూర్తి గారు. ఆధ్యాత్మిక ప్రచారక
సంఘము. జయశ్రీట్రాక్సిరోడ్ -
రాజమండ్రి) - 4 వెల. 2 రూ)

వైఖానిక శక్తి కీర్తనమగు నవ్యక్త
రూపమును పలువు రాస్తికులు పలు విధ
ముల నుల్లేఖించిరి. జగద్గురు ప్రభువులు
వణ్యులములను వివరించిరి. ఇట్టి వానిలో
కాక్తేయ సిద్ధాంతి ముకటి. ఆమరమన
దుర్గాసప్తశతీ ప్రముఖము. ఆర్షములగు
నిట్టివాని యనుసంధానము పారాయణ
శ్రద్ధధానులగు ఆస్తికుల కైహికముగ
మానసికముగ బహుధా దృష్టఫలము.
ఇట్టి యార్షముల కనుసంధానాదిక మే
కాని యనువాద ముచితము కాదనిపిం
చును. ఇట్టివాని యనువాదము కేవలము
తద్గతవిషయ పరిజ్ఞానమున కుపయోగింప
వచ్చును.

ఇట్టి యాస్తిక బుద్ధితో శ్రీ పురాణ
పండి రాధాకృష్ణమూర్తిగారు (ఆధ్యా
త్మప్రచారక సంఘము) దుర్గా సప్తశతీ
సారాంశమును (కథాభాగమును) ఆంధ్ర
భాషలో ప్రకటించిరి. మూలశ్లోకమును
భారమును వరుసగాకలిపి ముద్రించినచో
పాఠకుల కుపయోగకరముగ నుండెడిది.
మరియు దుర్గాసప్తశతీ పారాయణ క్రమ
విధానములను వివరించినచో మరింత
యుచితము గానుండెడిది. దీని ముద్రణకు
పలువు రాస్తికులు ధార్మికులు బహుధా
సాయపడిరి గ్రంథము నందలి ప్రకట

నాదుల వలన చెలియుచున్నది. ఇట్టి
యవకాశమున్నప్పుడు దీనిని సర్వతో
ముఖముగ ననవద్యముగ దీర్చిదిద్దవీలుకలి
గినది. కాని యాసౌకర్యము సముచిత
ముగ నుపయోగింపబడలే దనిపించును.

ఈ గ్రంథము ఆస్తికులగు పామరులకే
యద్దిష్టమైనను నిట్టివానియందలి భాష
నిర్దుష్టతను ఒకానొక ప్రత్యేకతను సంత
రించుకొనవలసియున్నది. ఉదాహరణకు-
శ్రీ వేలూరివారి మహాత్ముని ఆత్మికథ,
శ్రీ శ్రీనివాసశిరోమణి రామాయణము
గ్రాహ్యములు. గ్రంథమందలి భాషలో
నిర్దుష్టతయే లోపించిన దనవచ్చును.
చేసుకొనుచు, గ్రంథములై, (19) ధనుర్మాస
ధాత్యై జగన్మాత (34) ఘోరరక్తసురు
(21) రక్తసాధములు (26) తపోశక్తి
(28) మత్తరాయంచలు (26) వంటి పద
ముల సాక్షాత్కారము దీని కుదాహర
ణగా నుపవచ్చును. ముద్రారాక్షసము
లును నిందు కానవచ్చును.

దీని కనుబంధముగ శ్రీరాజరాజేశ్వరీ
పూజావిధానము కూడ కలదు. ఇందును
'రాక్షసాం' (రక్షసాం అనుటకు) ఆ
సర్పంతు (అప సర్పంతు అనుటకు) వంటి
స్థానిత్యములు కలవు. విశేషించి పూజావి
విషయమున నిట్టివాని విషయమున జాగ
రూకత యవసరము. పామరుల కీయర్థ
స్థానిత్యము పట్టదు. కావున గమనింపరు.
ఇట్టి చో దీనివలన లాభమెంత? నష్ట
మెంత? యని బేరీజు వేయవలసివచ్చును.
ఈ పూజా విధానమున నాయాస్థలముల
కొంతవివరణనిచ్చిన బాగుండెడిది.
మరియు దీని కనుబంధముగ శ్రీరాజ
రాజేశ్వరీ నామాదుల నిచ్చినచో నాస్తి
కులగు పాఠకులకీ గ్రంథము పూజకును

1. కృష్ణజిల్లా గ్రామనామాలు
2. దేవయాని
3. డా. చి|| నారాయణరావుగారి ముస
లమ్మపదం
4. బాపువా గబ్బిలము వస్తుశిల్ప విన్యా
సము
5. ప్రభుభావ సరస్వతి రాళ్లపల్లి
6. సౌందర నందము సాహితీతీర్థము
7. సాహిత్యము దాని ప్రభావము
8. శ్రీకృష్ణ నిర్యాణం ఒక ఎలజీ
9. ఆధునిక తెలుగు నవలాపరిణామం
10. 'ఏకవీర' ఇతివృత్తి పరిశీలన
11. హనుమన్నాటకము - అంగదుడు
12. ఏటికోళ్ళు కవితా సమిక్ష
13. ఏకవీర దానివైశిష్ట్యము
14. తెలుగువారు ప్రాకృతభాషాసేవ
15. తెలుగులో చిత్రకవిత్వము
16. శ్రీనాథుని పదకల్పములు
16. శ్రీమదాంధ్రరామాయణము - యోగ
దర్శనము

* పై రచనలు పరిశీలించబడి ప్రచు
రణకు ఆంస్కములై మాయుద్ద నున్నవి.
వీలయినంత త్వరలో ప్రచురించబడునని
మనవి. స॥

సాయపడెడిది. దీని విషయమున కొంత
శ్రద్ధను చూపినచో చాల బాగుండెడిది.

ఏమైనను నిట్టివాని ప్రకటన హగ్న
దాయకము ప్రశంసనీయమునైననూ, దీని
రాస్తికుల తోడ్పాటు, ప్రకాశకులకు
నిర్దుష్టముగాదీర్చు నివకాశము. కల్గినపుడు
సక్రమముగా వినియోగించుకొనక పోవుట
కొంత బాధాకరము. శ్రీరాధాకృష్ణ
మూర్తిగారి ప్రయత్నము ప్రశంసనీయము
48 పేజీల యీ గ్రంథము రెండురూపా
యలనుట మిక్కిలి యొక్క వనిపించును.

- శ్రీ కృష్ణ.

—...—

వి శేష ప్రచారముగల
సమాలోచన పక్షపత్రిక

సంవత్సర చందా రు. 10 - 00 లు మాత్రము.

సంచిక ఒకటికి ముద్రణవ్యయం రు. 1-00 అగుచున్నది. సాహిత్య ప్రచారమునకై తక్కువ చందా నిర్ణయింపబడినది.

సమాలోచన

* 1, 2 సంపుటములు ఒక్కొక్కటి సుమారు 120 వివిధ జాతీయ సాంస్కృతిక విషయముల రచనలు గలిగి హాఫ్ క్యాలికో బైండు చేయబడినవి. పోస్టేజితోసహా ఒక్కొక్క సంపుటము వెల రు. 18-00 లు ఎం. ఓ. చేసినవారికి రిజిస్టర్డ్ పోస్టులో పంపబడును. వి. పి. పద్ధతి లేదు.

ప్రతులకు :—

ఎడిటర్, 'సమాలోచన'

6-8-7, ఇన్నీసుపేట (త్యాగరాజ నగర్)

రాజమండ్రి-1. 533101.

-+ - ప్రకటన శీర్షిక -+ -

కవరు 4 వ పూర్తి పేజీ	రు. 400 - 00
,, 1/2 పేజీ	రు. 225 - 00
,, 1/4 పేజీ	రు. 150 - 00
లోపలి పూర్తి పేజీ	రు. 200 - 00
,, 1/2 పేజీ	రు. 110 - 00
,, 1/4 పేజీ	రు. 60 - 00

కంట్రాక్టు రేట్లకు సంపాదకునిపేర వ్రాయవలయును.

